

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการศึกษาข้อมูลทั้งที่เป็นข้อมูลทุติยภูมิและข้อมูลปฐมภูมิ โดยข้อมูลปฐมภูมิ คณะนักวิจัยได้ทำการศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลผู้ประกอบการหรือกรรมการบริหารและสมาชิกจากสถานประกอบการวิสาหกิจชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเขตพื้นที่จังหวัดลพบุรี 11 อำเภอ คือ 1) อำเภอพัฒนานิคม 2) อำเภอ ชัยบาดาล 3) อำเภอท่าหลวง 4) อำเภอโคกสำโรง 5) อำเภอเมือง 6) อำเภอบ้านหมี่ 7) อำเภอท่าม่วง 8) อำเภอหนองม่วง 9) อำเภอโคกเจริญ 10) อำเภอ สระโบสถ์ 11) อำเภอลำสนธิ ซึ่งจดทะเบียนกับสำนักงานคณะกรรมการวิสาหกิจชุมชน จังหวัดลพบุรี ในปี 2556 จำนวนทั้งสิ้น 400 ราย ส่วนผู้ที่มีความเกี่ยวข้อง ได้แก่ ตัวแทนวิสาหกิจชุมชนที่ประสบความสำเร็จและประสบปัญหา ตัวแทนคณะกรรมการวิสาหกิจชุมชนจังหวัด ตัวแทนคณะกรรมการวิสาหกิจอำเภอ (เกษตรอำเภอ) ตัวแทนพัฒนากรจังหวัดและอำเภอ ตัวแทนผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตัวแทนผู้บริหารพื้นที่อำเภอ ในเขตจังหวัดลพบุรี รวมทั้ง ผู้บริหารสำนักงานคณะกรรมการวิสาหกิจชุมชนระดับประเทศ

ส่วนข้อมูลทุติยภูมิ คณะผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมจากหลาย ๆ แหล่ง เช่น เอกสาร หนังสือ และเว็บไซต์ของสำนักงานเกษตรอำเภอ สำนักงานพัฒนาชุมชนระดับอำเภอ สำนักงานคณะกรรมการวิสาหกิจชุมชนไทย สำนักงานคณะกรรมการวิสาหกิจชุมชนจังหวัด เป็นต้น ซึ่งคณะผู้วิจัยขอนำเสนอ ผลการศึกษาที่ชี้ให้เห็น ดังนี้

โครงสร้างพื้นฐานวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่จังหวัดลพบุรี

1. ด้านการลงทุน

จากการศึกษาข้อมูลวิสาหกิจชุมชน จังหวัดลพบุรี พบว่า ประชากรมีรายได้ต่อหัวต่อคน เท่ากับ 112,119 บาทต่อปี ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดอื่น ๆ ถือว่าอยู่ในระดับกลาง ๆ คือ ลำดับที่ 31 จาก 76 จังหวัด (คลังจังหวัด, 2556) และเมื่อพิจารณาโครงสร้างการลงทุนในภาคอุตสาหกรรม พบว่า การเคลื่อนไหวในภาคอุตสาหกรรมของจังหวัดลพบุรี จำนวนโรงงานทั้งสิ้น 772 โรง ดังตารางที่ 4.1 และเมื่อพิจารณาในรายละเอียดการลงทุนในภาคอุตสาหกรรมที่อยู่ในอันดับต้น ๆ จะเป็นการดำเนินงานเกี่ยวข้องกับการเกษตรเป็นส่วนใหญ่ ดังตารางที่ 4.2 ด้วยเหตุที่ลพบุรีเคยเป็นราชธานีมาก่อน พื้นฐานของการค้าขายและการทำธุรกรรมทางธุรกิจยังคงมีอยู่ในกลุ่มคนโดยทั่วไป รวมทั้ง ร่องรอยทางด้านขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิต ที่มีศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาของคน เพื่อการดำรงตนในชีวิตประจำวัน และการมีพื้นฐานของการมีชาติพันธุ์มากมายในหลายพื้นที่ อย่างเช่น ชาติพันธุ์จีน แขกปากีสถาน และลาว เป็นต้น ทำให้มีภูมิปัญญาทางการถักทอ ด้านการเลี้ยงสัตว์ และอื่น ๆ ที่มีความหลากหลาย

จากภูมิปัญญาที่มีความหลากหลาย เมื่อได้รับการส่งเสริมจากรัฐบาลในการดำเนินการ เพื่อให้พื้นฐานทางเศรษฐกิจของชุมชนให้มีความเข้มแข็ง ด้วยการรวมกลุ่มประกอบการเชิงธุรกิจในรูปแบบของวิสาหกิจชุมชน จึงทำให้ได้รับความนิยมนำแพร่หลาย

ตารางที่ 4.1 การลงทุนในภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดลพบุรี

จำพวกที่	จำนวนโรงงาน (โรงงาน)	จำนวนเงินทุน (ล้านบาท)	จำนวนคนงาน (คน)
1	66	380.26	614
2	111	310.95	1,113
3	595	105,906.06	49,713
รวม	772	106,597.26	51,440

ที่มา: สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดลพบุรี, 2557

หมายเหตุ: 1 = อุตสาหกรรมเกษตร
2 = อุตสาหกรรมอาหาร
3 = อุตสาหกรรมเครื่องจักรกล

ตารางที่ 4.2 การเคลื่อนไหวของอุตสาหกรรมสำคัญจังหวัดลพบุรี (ประจำปี พ.ศ.)

ประเภท	ลักษณะการผลิต	จำนวน โรงงาน (โรงงาน)	จำนวน เงินทุน (ล้านบาท)	จำนวน คนงาน (คน)
อุตสาหกรรมเกษตร	เมล็ดพืช ผลิตผลเกษตรกรรม เช่น โรงสีข้าว โรงผลิตมันเส้น โรงผลิตเมล็ดพันธุ์	193	6,994.09	2,394
อุตสาหกรรมอาหาร	ผลิตอาหารสัตว์ ผลิตอาหารสำเร็จรูป จากเนื้อสัตว์ เช่น โรงงานผลิตอาหารสัตว์ โรงงานผลิตอาหารแช่แข็งจากเนื้อสัตว์	86	9,323.52	20,569
อุตสาหกรรม เครื่องจักรกล	ดัดแปลง ซ่อมแซมเครื่องจักรกล สำหรับใช้ในการกลสีกรรม เลี้ยงสัตว์ เครื่องอิเล็กทรอนิกส์	78	8,427.25	5,883

ที่มา: ดัดแปลงจาก ข้อมูลสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดลพบุรี, 2557

วิสาหกิจชุมชน ถือเป็นการดำเนินงานของชุมชนที่มีการประกอบการอันสะท้อนสถานะการลงทุนในระบบเศรษฐกิจระดับรากหญ้า จากการศึกษาข้อมูล พบว่า สถานะการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนเพื่อการดำเนินงานโดยรวมมีลักษณะของการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับหลาย ๆ ปัจจัย เช่น ฤดูเก็บเกี่ยว จำนวนเงินทุน ทักษะในการบริหารงาน อย่างที่ผู้บริหารในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับวิสาหกิจได้ให้ข้อมูลเอาไว้ว่า

“การบริหารของวิสาหกิจชุมชน ยังไม่มีรูปแบบ ยังขาดทักษะ เห็นเพื่อน ๆ ทำก็อยากทำบ้าง มีจำนวนไม่น้อยที่ขาดการมีภูมิปัญญาที่เป็นฐานของการผลิต ในขณะเดียวกัน ทักษะเชิงบริหารงานก็ไม่มี ทำกันแบบชาวบ้าน สิ่งที่เป็นทุน คือ การมีเวลา ส่วนใหญ่มีภูมิปัญญาในเรื่องการทำนาทำไร่ ถึงฤดูเก็บเกี่ยวก็ไปทำ ในสิ่งที่ถนัด ความต่อเนื่อง การดำเนินงานวิสาหกิจขาดหายไป กิจการก็ไปไม่ได้”
(นามสมมติ 1)

ปัจจัยเหล่านี้เป็นตัวแปรที่ทำให้ยอดการจดทะเบียนของวิสาหกิจชุมชนมีการปรับเปลี่ยน อยู่ตลอดเวลา ประกอบกับคณะกรรมการวิสาหกิจชุมชนระดับอำเภอ ซึ่งขึ้นอยู่กับสำนักงานเกษตร อำเภอเมืองงานวิสาหกิจเปรียบเหมือนงานแฝงในสำนักงาน ซึ่งปกติมีภารกิจมาก ทำให้ขาดความใส่ใจ ในการดำเนินที่จริงจัง ขาดการปรับฐานข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน ทำให้ข้อมูลไม่สะท้อนความเป็นจริง

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาข้อมูล พบว่า วิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ในพื้นที่ลพบุรี เป็นการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องในส่วนของเกษตรกรรม กสิกรรม มีจำนวนไม่น้อย นอกจากนั้น จากข้อมูลการจดทะเบียนชี้ให้เห็นถึงการกระจายของกลุ่มวิสาหกิจในอำเภอต่าง ๆ ดังตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 การกระจายวิสาหกิจชุมชน ในปี 2557 จำแนกตามอำเภอต่าง ๆ ในพื้นที่จังหวัด ลพบุรี

อำเภอ	วิสาหกิจชุมชน	
	จำนวน	ร้อยละ
เมือง	140	22.12
ท่าหลวง	39	6.16
ชัยบาดาล	88	13.90
ท่าเรือ	42	6.64
บ้านหมี่	60	9.48
พัฒนานิคม	77	12.16
โคกสำโรง	36	5.69
พระโบสถ์	17	2.69
โคกเจริญ	23	3.63
ลำสนธิ	52	8.22
หนองม่วง	59	9.32
รวม	633	100.00

ที่มา: สำนักงานเลขานุการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน จ.ลพบุรี, 2557
(ปรับปรุงจากรายงานชนิดสินค้า / บริการ ณ 10 มีนาคม 2557)

เมื่อพิจารณาการกระจายของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแล้ว จะเห็นว่า อยู่ในอำเภอเมืองสูงสุด ร้อยละ 22.12 รองลงมา ได้แก่ อำเภอชัยบาดาล และอำเภอพัฒนานิคม โดยมีกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ร้อยละ 13.90 และ 12.16 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาจำนวนสมาชิกเฉลี่ยต่อวิสาหกิจ พบว่า อำเภอที่มีการรวมกลุ่มค่อนข้าง เหนียวแน่น กล่าวคือ วิสาหกิจหนึ่ง ๆ มีสมาชิกโดยเฉลี่ย ประมาณ 20 ราย รองลงมา ได้แก่ อำเภอ โคกเจริญ ซึ่งจะเห็นว่า มีจำนวนวิสาหกิจที่จดทะเบียนแต่มีสมาชิกเฉลี่ยโดยประมาณ 18 คน / 1 วิสาหกิจ

2. ประเภทของวิสาหกิจชุมชน

ตามท่อนุกรมการวิสาหกิจชุมชนลพบุรีได้ให้ข้อมูลของวิสาหกิจแต่ละอำเภอตามที่ กล่าวมา พบว่า

วิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่ 11 อำเภอ จังหวัดลพบุรี หากพิจารณาตามประเภท ในการดำเนินงานเพื่อประกอบการ โดยยึดข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการวิสาหกิจชุมชนจังหวัด สามารถแบ่งได้ ดังนี้ (สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการวิสาหกิจชุมชนจังหวัดลพบุรี, 2558)

- ประเภทที่ 1 คือ การผลิตพืช
- ประเภทที่ 2 คือ การผลิตปศุสัตว์
- ประเภทที่ 3 คือ การผลิตประมง
- ประเภทที่ 4 คือ การแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร
- ประเภทที่ 5 คือ การผลิตผ้าทอและเสื้อผ้า
- ประเภทที่ 6 คือ เครื่องจักรสาน
- ประเภทที่ 7 คือ ดอกไม้ประดิษฐ์
- ประเภทที่ 8 คือ เครื่องจักรกล
- ประเภทที่ 9 คือ ของชำร่วยและของที่ระลึก
- ประเภทที่ 10 คือ ผลิตภัณฑ์สมุนไพร
- ประเภทที่ 11 คือ เครื่องดื่ม
- ประเภทที่ 12 คือ เครื่องประดับและอัญมณี
- ประเภทที่ 13 คือ เครื่องไม้และเฟอร์นิเจอร์
- ประเภทที่ 14 คือ เครื่องหนัง
- ประเภทที่ 15 คือ การผลิตปัจจัยการผลิต
- ประเภทที่ 16 คือ เครื่องปั้น
- ประเภทที่ 17 คือ สิ่งประดิษฐ์จากโลหะ
- ประเภทที่ 18 คือ การผลิตสินค้าอื่น ๆ
- ประเภทที่ 19 คือ การบริการ

นอกจากนั้น ก็มีการแบ่งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ให้บริการ ออกเป็น 6 กลุ่ม กล่าวคือ กลุ่มร้านค้าชุมชน กลุ่มออมทรัพย์ชุมชน กลุ่มท่องเที่ยว กลุ่มสุขภาพ กลุ่มซ่อมเครื่องจักรกล และกลุ่มบริการอื่น ๆ

จากการศึกษาข้อมูลการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนในเขตอำเภอต่าง ๆ รวมทั้ง รายงานสรุปรายละเอียดชนิดสินค้าและบริการ ณ วันที่ 10 มีนาคม 2557 ในพื้นที่จังหวัด ลพบุรี พบว่าประเภทของวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่เป็นกลุ่มการผลิตจากพืช รองลงมา ได้แก่ กลุ่มการผลิตอาหารและการแปรรูป ผลิตภัณฑ์ บริการอื่น ๆ รวมทั้ง กลุ่มผลิตผ้าทอและเสื้อผ้า ตามลำดับ ทั้งนี้การผลิตพืช ซึ่งเป็นวิสาหกิจที่มีจำนวนสูงสุดในพื้นที่นี้ พบว่า พืชที่ทำการผลิตหลัก ๆ ได้แก่ อ้อย ข้าว ข้าวโพด มันสำปะหลัง และทานตะวัน มีปลูกพืชอื่นบ้าง เช่น ยูคาลิปตัส มะขามเทศ เห็ด ซึ่งจะพบในอำเภอชัยบาดาล ยางพารา งามดำ ในอำเภอหนองม่วง กระเทียม ชะเอม ในพื้นที่อำเภอเมือง ส่วนผักปลอดสารพิษในอำเภอลำสนธิ และถั่วลิสงในพื้นที่อำเภอท่าหลวง เป็นต้น

สำหรับการผลิตอาหารและการแปรรูปจะพบมากในอำเภอพัฒนานิคม อำเภอเมืองบ้านหมี่ และท่าหลวง ส่วนการผลิตปศุสัตว์มีจำนวนมากในอำเภอชัยบาดาล อำเภอพัฒนานิคม และอำเภอลำสนธิ สำหรับบริการอื่น ๆ เช่น การบริการร้านค้าชุมชน ซึ่งจะมีจำนวนมากในอำเภอเมือง การท่องเที่ยวจะมีในอำเภอลำสนธิ นอกจากนั้น มีบริการสุขภาพ บิมน้ำมัน และที่สำคัญจะมีการบริการของสหกรณ์ออมทรัพย์ของชุมชนที่มีแทบทุกอำเภอ เป็นที่น่าสังเกตในกลุ่มผลิตผ้าทอและเสื้อผ้า พบว่า มียอดรวมทั้งหมด 80 ราย แต่เมื่อพิจารณาในรายละเอียด จะพบว่าในแต่ละอำเภอจะมีความชำนาญการเกี่ยวกับเรื่องผ้าแตกต่างกัน อย่างอำเภอท่าม่วง พบว่า ทั้งอำเภอจะไม่มีทักษะในการทอผ้าเลย และจะมีความชำนาญในการผลิตผ้าขนวมหรือผ้าห่มกันหนาว ซึ่งมีจำนวน 13 ราย เช่นเดียวกับอำเภอเมืองที่มีจำนวน 10 ราย 6 ราย แปรรูปโดยใช้วัสดุเป็นผ้าและ 3 ราย ผลิตผ้าห่ม มีการทอผ้าจริง ๆ เพียงรายเดียว เช่นเดียวกันกับอำเภอโคกสำโรง 7 ราย ดำเนินการเกี่ยวกับการแปรรูป 5 ราย มีเพียง 2 ราย ที่ทำผ้าทอมัดหมี่ แม้แต่อำเภอบ้านหมี่เอง ซึ่งมีการจดทะเบียนวิสาหกิจในกลุ่มนี้ ทั้งหมด 22 ราย อยู่ในกลุ่มผ้าทอและมัดหมี่จริง ๆ เพียง 9 ราย และเป็นกลุ่มทอมัดหมี่จริง ๆ 5 ราย ส่วนที่มีวิสาหกิจที่ดำเนินการเกี่ยวกับผ้าทอที่น่าสนใจ คือกลุ่มวิสาหกิจในอำเภอหนองม่วง และโคกเจริญ กล่าวคือ ในอำเภอหนองม่วงมีวิสาหกิจในกลุ่มนี้จำนวน 10 ราย เป็นกลุ่มทอมัดหมี่และผ้าถุง 7 ราย ที่เหลือแปรรูปและผลิตผ้าห่มนอน ส่วนอำเภอโคกเจริญ 13 ราย เป็นผ้าทอมือและมัดหมี่ 12 ราย ซึ่งจะเห็นว่ามีลักษณะตรงกันข้ามกับกลุ่มผ้าทอในอำเภอท่าม่วง ดังแสดงในตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 ประเภทกิจการที่ได้รับความนิยมสูงสุดในแต่ละอำเภอ 2557

ประเภทกิจการ	พัฒนา นิคม	ท่าหลวง	ชัย บาดาล	โคกสำโรง	บ้านหมี่	สระโบสถ์	โคกเจริญ	หนอง ม่วง	ลำสนธิ	ท่าเรือ	เมือง	รวม
1. การผลิตพืช	52	29	65	9	13	6	25	21	43	6	31	300
2. การผลิตปศุสัตว์	39	6	39	2	2	3	7	4	25	2	10	139
3. การผลิตประมง	4	-	-	-	2	-	1	1	3	2	3	16
4. การแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร	41	9	13	15	30	4	8	15	3	8	34	180
5. ผลิตภัณฑ์ผ้าทอและเสื้อผ้า	-	-	3	7	22	2	13	10	-	13	10	80
6. เครื่องจักรสาน	8	5	8	1	2	-	4	2	1	1	5	37
7. ดอกไม้ประดิษฐ์	-	-	-	-	4	-	1	2	2	3	9	21
8. เครื่องจักรกล	-	-	3	-	-	-	-	1	1	1	-	6
9. ของที่ระลึกและของชำร่วย	1	-	1	1	4	-	-	3	2	-	8	20
10. ผลิตภัณฑ์สมุนไพร	1	-	1	3	1	-	1	6	1	3	18	35
11. เครื่องดื่ม	1	-	-	2	2	-	-	3	-	6	15	28
12. เครื่องประดับและอัญมณี	-	-	-	-	1	-	-	-	5	-	-	6
13. เครื่องไม้และเฟอร์นิเจอร์	1	2	6	-	1	-	-	2	2	-	2	16
14. เครื่องหนัง	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
15. การผลิตปัจจัยการผลิตปศุ	15	4	7	3	12	3	3	2	6	2	10	67
16. เครื่องปั้น	1	-	1	2	-	-	-	1	1	-	2	8
17. สิ่งประดิษฐ์จากโลหะ	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	4
18. สินค้าอื่น ๆ	7	5	9	5	3	2	5	5	2	2	15	60
19. บริการอื่น ๆ	16	1	6	10	3	1	7	26	9	4	51	134

อำเภอ	ผ้าทอ		ผ้าทอม	แปรรูปอื่น ๆ
	มัดหมี่	ทอมือ / พื้นเมือง		
หนองม่วง	7	1	1	1
สระโบสถ์	-	2	-	-
โคกเจริญ	2	10	-	1
โคกสำโรง	2	-	-	5
เมือง	1	-	3	6
ชัยบาล	-	-	-	3
ท่าม่วง	-	-	13	-
บ้านหมี่	5	4	1	13

และเพื่อให้การศึกษามีความชัดเจนในการพิจารณาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน คณะผู้วิจัยได้ทำการสำรวจข้อมูลโดยการจัดกลุ่มธุรกิจตามหลักของการประกอบการธุรกิจ ออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

- 1) กลุ่มธุรกิจที่มีลักษณะของการซื้อมา – ขายไป (เชิงพาณิชย์)
- 2) กลุ่มธุรกิจที่มีลักษณะของการให้บริการ รับจ้าง
- 3) กลุ่มธุรกิจที่มีลักษณะของการประกอบการผลิต หรือดำเนินการสร้างผลิตภัณฑ์ /

สินค้า โดยตนเอง

จากการสำรวจสมาชิกวิสาหกิจชุมชนผู้ให้ข้อมูล พบว่า วิสาหกิจชุมชนที่ดำเนินการส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มประกอบการผลิต คิดเป็น ร้อยละ 88.25 รองลงมา ได้แก่ การประกอบการวิสาหกิจแบบซื้อมา – ขายไป คิดเป็น ร้อยละ 5.75 บริการรับจ้าง ร้อยละ 4.00 ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 4.5

ดังนั้น เมื่อพิจารณาข้อมูลที่ได้จากการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิของสำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการวิสาหกิจชุมชนหรือข้อมูลจากการสำรวจก็ได้ พบว่า ประเภทของวิสาหกิจชุมชนที่ได้รับความนิยมในด้านการลงทุนพื้นที่จังหวัดลพบุรีไม่มีความแตกต่างกัน กล่าวคือ

- วิสาหกิจชุมชนที่มีการประกอบการผลิต ได้รับความสนใจสูงสุด
- วิสาหกิจชุมชนที่มีการประกอบการแบบซื้อมา – ขายไป ได้รับความสนใจรองลงมา
- วิสาหกิจชุมชนที่มีการประกอบการบริการ รับจ้าง ได้รับความสนใจเป็นอันดับที่ 3

นอกจากนั้น การกระจายของวิสาหกิจชุมชนประเภทต่าง ๆ ของ 11 อำเภอ จากกลุ่มที่ให้ข้อมูลมีความใกล้เคียงกัน กล่าวคือ ส่วนใหญ่จะอยู่ในกลุ่มที่ประกอบการผลิต ซึ่งเมื่อพิจารณาในรายละเอียดในตารางที่ 4.4 จะเห็นว่า ประเภทของวิสาหกิจตามที่คณะกรรมการวิสาหกิจชุมชนได้มีการจัดแบ่งไว้เป็นเรื่องของการผลิตครอบคลุมในด้านต่าง ๆ หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นด้านการเกษตร ในการผลิตพืช ผลิตสัตว์ ด้านเครื่องจักรสาน ด้านการประมง ฯลฯ เหตุที่เป็นดังนี้ ทั้งนี้เพราะแนวคิดในการก่อตั้งวิสาหกิจชุมชนเป็นการดำเนินการที่ใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นมาดัดแปลง ปรับปรุง แปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ซึ่งเป็นเรื่องของการผลิตโดยตรง ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนเป็นการดำเนินการจัดตั้งอยู่ในประเภทประกอบการผลิตเสียส่วนใหญ่ แต่คณะนักวิจัยได้ทำการสอบถามผู้ให้ข้อมูลด้วยการแบ่งประเภทวิสาหกิจชุมชน ออกเป็น 3 กลุ่มหลัก ๆ คือ

การผลิต การพาณิชย์ (ซื้อมาขายไป) กลุ่มการบริการ และอื่น ๆ เช่น สหกรณ์ ฯลฯ ผลจากการเก็บข้อมูลก็มีความสอดคล้องตามที่ได้กล่าวมาแล้วในตอนต้น ที่พบว่า ส่วนใหญ่เป็นวิสาหกิจชุมชนที่อยู่ในประเภทประกอบการผลิต คือ ร้อยละ 88.25 โดยกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามชี้ให้เห็นการกระจายของวิสาหกิจในอำเภอต่าง ๆ มีลักษณะเป็นไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ วิสาหกิจชุมชนในอำเภอต่าง ๆ กลุ่มที่มีการดำเนินงานในการประกอบการผลิตสูงสุดในอำเภอของตนเอง ดังแสดงในตารางที่ 4.5 ซึ่งมีความสอดคล้องกับการสัมภาษณ์เชิงลึกกรรมการวิสาหกิจชุมชนจังหวัดลพบุรีที่เป็นผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญได้ให้ข้อมูลเอาไว้ว่า

“ลพบุรีเป็นพื้นที่ราบลุ่ม เป็นพื้นที่เหมาะแก่การเพาะปลูก และเลี้ยงสัตว์ ที่ดินบางส่วนเป็นที่ราบแต่อยู่บนเนิน ดินไม่อุ้มน้ำ ทำให้ไม่เหมาะกับการปลูกข้าว เพราะให้ผลผลิตต่ำ ทำให้เกษตรกรต้องทำการเกษตรอื่นทดแทน” —Vich

หรืออย่างให้ผู้ให้ข้อมูลหลาย ๆ คน ได้ให้ข้อมูลเป็นไปในทิศทางเดียวกันว่า

“สภาพพื้นที่ลพบุรีเป็นพื้นที่เหมาะกับการทหารมาแต่โบราณกาล เป็นพื้นที่ราบลุ่มเขา พื้นที่เหมาะทำนา ที่ดอนต้องปลูกอ้อย ข้าวโพด ทำอย่างอื่นไม่เหมาะ ธรรมชาติให้มาแบบนี้ อ้อยเยอะมีโรงงานที่นี่” ---Par ,Bang.

นอกจากนั้น จากการศึกษาข้อมูลที่เป็นข้อมูลทุติยภูมิ จะเห็นว่า ตามโครงสร้างทางเศรษฐกิจแล้ว พบว่า ฐานทางเศรษฐกิจของจังหวัด ได้แก่ การเกษตร ทั้งผลิตพืช ปศุสัตว์ และการประมงอยู่ในกลุ่มต้น ๆ นั้น หมายถึง เป็นการดำเนินการทางด้านการเกษตร แต่ด้วยการดำรงชีพของคนเราหนีจากปัจจัยสี่ที่ประกอบด้วย อาหาร เสื้อผ้า ยารักษาโรค และที่อยู่อาศัย ดังนั้น จะเห็นว่า ในพื้นที่ลพบุรีมีกลุ่มวิสาหกิจเกี่ยวกับการผลิตและแปรรูปอาหารเป็นกลุ่มรองลงมา ทั้งนี้ จะเห็นรายละเอียดในตารางที่ 4.4 ซึ่งรายอำเภอจะเห็นว่า มีการผลิตและแปรรูปอาหารกระจายในอำเภอต่าง ๆ

ตารางที่ 4.5 ประเภท / ลักษณะของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดลพบุรี จากการสำรวจ

ประเภท / ลักษณะ ของวิสาหกิจ		พัฒนา นิคม	ท่า หลวง	ชัย บาดาล	โคก สำโรง	บ้าน หมี่	สระ โบสถ์	โคก เจริญ	หนอง ม่วง	ลำสนธิ	ท่าวัง	เมือง	รวม
ประกอบการผลิต	จำนวน	51	26	36	13	58	8	16	36	22	18	69	353
	%	94.44	96.30	69.23	81.25	100.00	88.89	88.89	92.31	100.00	85.71	82.14	88.25
บริการ / รับจ้าง	จำนวน	0	1	7	1	0	0	2	1	0	1	3	16
	%	0.00	3.70	13.46	6.25	0.00	0.00	11.11	2.56	0.00	4.76	3.57	4.00
ซื้อมา - ขายไป	จำนวน	3	0	9	2	0	0	0	1	0	1	7	23
	%	5.56	0.00	17.31	12.50	0.00	0.00	0.00	2.56	0.00	4.76	8.33	5.75
อื่น ๆ สหกรณ์ออมทรัพย์	จำนวน	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	5	7
	%	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	11.11	0.00	2.56	0.00	0.00	5.95	1.75
ไม่ระบุ	จำนวน	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
	%	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	4.76	0.00	0.25
รวม	จำนวน	54	27	52	16	58	9	18	39	22	21	84	400
	%	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

3. ลักษณะการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน

จากการสำรวจข้อมูลของวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ 11 อำเภอของจังหวัดลพบุรี พบว่าวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดลพบุรีที่ดำเนินการอยู่ในขณะนี้ ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีการจดทะเบียนมาแล้วมากกว่า 3 ปีขึ้นไป คิดเป็น ร้อยละ 74.75 โดยเป็นกลุ่มวิสาหกิจที่ก่อตั้งอยู่ในระหว่าง 3 – 5 ปี และมากกว่า 5 ปีขึ้นไป มีจำนวนพอ ๆ กัน กล่าวคือ ร้อยละ 37.75 และ 37 ตามลำดับ ส่วนกลุ่มวิสาหกิจที่ก่อตั้งและจดทะเบียนมาแล้ว 1 – 2 ปี คิดเป็น ร้อยละ 14 ในขณะเดียวกัน มีกลุ่มวิสาหกิจที่เพิ่งจดทะเบียนเป็นปีแรก จำนวน ร้อยละ 9.00 โดยทั้งนี้เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า การจดทะเบียนเป็นปีแรกในอำเภอลำสนธิมากที่สุด คิดเป็น ร้อยละ 31.82 รองลงมา ได้แก่ อำเภอโคกสำโรง และอำเภอชัยบาดาล คิดเป็น ร้อยละ 18.75 และ 17.31 ตามลำดับ ส่วนวิสาหกิจชุมชนที่มีการจดทะเบียนมากกว่า 5 ปี จะพบมากในกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามของวิสาหกิจชุมชน อำเภอโคกสำโรง โคกเจริญ หนองม่วง เป็นส่วนใหญ่ ดังแสดงในตารางที่ 4.6 และเมื่อพิจารณาในรายละเอียดแยกเป็นรายอำเภอ จะเห็นว่า ทุกอำเภอวิสาหกิจมีอายุการจดทะเบียนมากกว่า 3 ปี เกินกว่าครึ่งหนึ่งในทุกอำเภอ แต่ถ้าพิจารณากลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีอายุมากกว่า 5 ปี และมีมากกว่าในอำเภออื่น ๆ ได้แก่ อำเภอโคกเจริญ กับหนองม่วง ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 ลักษณะการก่อตั้ง / จดทะเบียนของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดลพบุรี

การจดทะเบียน		พัฒนา นิคม	ท่า หลวง	ชัย บาดาล	โคก สำโรง	บ้าน หมี่	สระ โบสถ์	โคก เจริญ	หนอง ม่วง	ลำสนธิ	ท่าม่วง	เมือง	รวม
เพิ่งจัดปีแรก	จำนวน	1	0	9	3	6	0	0	3	7	1	6	36
	%	1.85	0.00	17.31	18.75	10.34	0.00	0.00	7.69	31.82	4.76	7.14	9.00
1 – 2 ปี	จำนวน	10	8	9	1	2	3	2	7	0	8	6	56
	%	18.52	29.63	17.31	6.25	3.45	33.33	11.11	17.95	0.00	38.10	7.14	14.00
3 – 5 ปี	จำนวน	23	13	25	4	29	5	5	1	10	4	32	151
	%	42.59	48.15	48.08	25.00	50.00	55.56	27.78	2.56	45.45	19.05	38.10	37.75
มากกว่า 5 ปี	จำนวน	20	6	5	8	21	1	11	28	5	8	35	148
	%	37.04	22.22	9.62	50.00	36.21	11.11	61.11	71.79	22.73	38.10	41.67	37.00
ไม่ระบุ	จำนวน	0	0	4	0	0	0	0	0	0	0	5	9
	%	0.00	0.00	7.69	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	5.95	2.25
รวม	จำนวน	54	27	52	16	58	9	18	39	22	21	84	400
	%	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

นอกจากนั้น การศึกษา พบว่า วิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียนกับสำนักงานเลขานุการคณะกรรมการวิสาหกิจชุมชนโดยส่วนใหญ่มีมูลเหตุในการก่อตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชน เนื่องมาจากหน่วยงานของรัฐ เช่น สำนักงานเกษตรอำเภอ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ รวมทั้ง เพื่อน ๆ ของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนได้ให้คำแนะนำและชี้ให้เห็นถึงโอกาสทางธุรกิจ มีจำนวน 137 ราย คิดเป็น ร้อยละ 34.25 รองลงมา ได้แก่ มูลเหตุจากความต้องการที่จะช่วยกันแก้ปัญหาความยากจนในชุมชน เป็นจำนวน 120 ราย คิดเป็น ร้อยละ 30.00

นอกจากมูลเหตุจูงใจในการก่อตั้งวิสาหกิจชุมชนตามที่กล่าวมาแล้ว จากการศึกษา ยังพบว่า วิสาหกิจชุมชน และสมาชิกของวิสาหกิจชุมชนมีความต้องการเรียนรู้หรือความต้องการที่จะได้รับความรู้ คิดเป็น ร้อยละ 18.50 และที่ตอบว่ามีมูลเหตุมากกว่าประเด็นใดประเด็นหนึ่งอย่างเดียวนั้น กล่าวคือ มีมูลเหตุจูงใจจากการได้รับการแนะนำชี้แนะของหน่วยงานในภาครัฐแล้ว ยังมีมูลเหตุอื่นเนื่องจากเรื่องของความต้องการที่จะช่วยในการแก้ปัญหาให้กับชุมชนในการมีที่ทำกินด้วย คิดเป็น ร้อยละ 16.50 ตามลำดับ ตาม ตารางที่ 4.7

ตารางที่ 4.7 มลเหตุจูงใจในการจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน

มลเหตุในการจดทะเบียน		พัฒนา นิคม	ท่า หลวง	ชัย บาดาล	โคก สำโรง	บ้าน หมี่	สระ โบสถ์	โคก เจริญ	หนอง ม่วง	ลำสนธิ	ท่าม่วง	เมือง	รวม
ต้องการความรู้	จำนวน	14	0	7	0	16	4	8	2	1	5	17	74
	%	25.93	0.00	13.46	0.00	27.59	44.44	44.44	5.13	4.55	23.81	20.24	18.50
แก้ปัญหาในชุมชน	จำนวน	12	10	21	5	15	0	2	12	9	7	27	120
	%	22.22	37.04	40.38	31.25	25.86	0.00	11.11	30.77	40.91	33.33	32.14	30.00
ได้รับคำแนะนำจากเพื่อน ๆ และหน่วยงานของรัฐ	จำนวน	13	5	17	11	7	3	8	24	10	7	32	137
	%	24.07	18.52	32.69	68.75	12.07	33.33	44.44	61.54	45.45	33.33	38.10	34.25
อื่น ๆ ระบุ (หน่วยงานรัฐ แนะนำและแก้ปัญหาในชุมชน)	จำนวน	15	10	7	0	20	2	0	1	2	1	8	66
	%	27.78	37.04	13.46	0.00	34.48	22.22	0.00	2.56	9.09	4.76	9.52	16.50
ไม่ระบุ	จำนวน	0	2	0	0	0	0	0	0	0	1	0	3
	%	0.00	7.41	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	4.76	0.00	0.75
รวม	จำนวน	54	27	52	16	58	9	18	39	22	21	84	400
	%	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

และเมื่อศึกษาถึงบทบาทของผู้ก่อตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชน พบว่า กลุ่มสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ซึ่งเป็นผู้ตอบแบบสอบถามเป็นผู้ที่มีบทบาทในการก่อตั้งวิสาหกิจชุมชนเอง มีจำนวน 162 ราย คิดเป็น ร้อยละ 40.50 และ 59.50 เป็นผู้ที่ไม่ได้ก่อตั้งเอง โดยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามในกลุ่มที่ไม่ได้ก่อตั้งเอง ส่วนใหญ่ผู้ที่ก่อตั้ง คือ เพื่อนสมาชิกในกลุ่มนั่นเอง คิดเป็น ร้อยละ 33.75 รองลงมา ได้แก่ การร่วมแรงร่วมใจของสมาชิกเพื่อการก่อตั้งโดยมีหน่วยงานของรัฐชี้แนะ คิดเป็น ร้อยละ 15.23 และคิดเป็น ร้อยละ 8.25 ได้รับก่อตั้งจากบรรพบุรุษ พ่อแม่

สำหรับกลุ่มที่เป็นผู้ก่อตั้งวิสาหกิจด้วยตนเองนั้น พบมากในอำเภอโคกเจริญ บ้านหมี่ท่าวัง คิดเป็น ร้อยละ 83.30, 70.68 และ 57.14 ตามลำดับ รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 4.8

ตารางที่ 4.8 ผู้ริเริ่มการก่อตั้งวิสาหกิจชุมชนจังหวัดลพบุรี

ผู้ริเริ่มก่อตั้งวิสาหกิจฯ หรือไม่		พัฒนา นิคม	ท่า หลวง	ชัย บาดาล	โคก สำโรง	บ้าน หมี่	สระ โบสถ์	โคก เจริญ	หนอง ม่วง	ลำสนธิ	ท่าม่วง	เมือง	รวม
ตัวท่าน	จำนวน	13	10	12	6	41	1	15	19	9	12	24	162
	%	24.07	37.04	23.08	37.50	70.69	11.11	83.33	48.72	40.91	57.14	28.57	40.50
ไม่ใช่ตัวท่าน แต่เป็น	จำนวน	41	17	40	10	17	8	3	20	13	9	60	238
	%	75.93	62.96	76.92	62.50	29.31	88.89	16.67	51.28	59.09	42.86	71.43	59.50
- พ่อแม่	จำนวน	0	0	0	5	0	0	0	1	0	1	26	33
	%	0.00	0.00	0.00	31.25	0.00	0.00	0.00	2.56	0.00	4.76	30.95	8.25
- เพื่อนสมาชิกในกลุ่ม	จำนวน	22	10	28	4	5	8	0	17	13	4	24	135
	%	53.66	58.82	70.00	40.00	29.41	100.00	0.00	85.00	59.09	19.04	20.57	33.75
- ร่วมกันในกลุ่ม โดยหน่วยงานรัฐแนะนำ	จำนวน	19	5	8	0	12	0	3	2	0	2	10	61
	%	35.15	18.52	15.38	0.00	23.07	0.00	100.00	5.13	0.00	9.25	11.90	15.25
- อื่น ๆ ระบุ	จำนวน	0	2	4	1	0	0	0	0	0	2	0	9
	%	0.00	7.41	7.69	6.25	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	9.25	0.00	2.25
รวม	จำนวน	54	27	52	16	58	9	18	39	22	21	84	400
	%	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

4. พื้นฐานของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน

ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ทั้งในฐานะประธานกลุ่มและคณะกรรมการวิสาหกิจชุมชน ในกลุ่มต่าง ๆ ถือว่าเป็นผู้ที่มีบทบาทและเป็นกลไกสำคัญในการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จากการศึกษาวิจัย พบว่า สมาชิกซึ่งทำหน้าที่ในการประกอบการวิสาหกิจชุมชนจังหวัดลพบุรี ซึ่งเป็นผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง มีจำนวน 267 ราย คิดเป็น ร้อยละ 66.75 มีเพศชาย จำนวน 130 ราย คิดเป็น ร้อยละ 32.50 และผู้ไม่ประสงค์จะระบุเพศ มีจำนวน 3 ราย คิดเป็น ร้อยละ 0.75 และเมื่อพิจารณาเป็นรายอำเภอ พบว่า ส่วนใหญ่สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีลักษณะ การดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ มีสมาชิกวิสาหกิจชุมชนซึ่งเป็นเพศหญิงมากกว่า เพศชาย และมีสัดส่วนเป็นไปในลักษณะเดียวกันใกล้เคียงกัน ยกเว้น อำเภอชัยบาดาลที่สมาชิก วิสาหกิจชุมชนซึ่งให้ข้อมูลเป็นเพศหญิงกับเพศชายที่มีไม่แตกต่างกันมากนัก กล่าวคือ เป็นเพศชาย คิดเป็น ร้อยละ 55.77 เป็นเพศหญิง คิดเป็น ร้อยละ 44.23 ดังแสดงในตารางที่ 4.9

เช่นเดียวกัน ในเรื่องอายุของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน จากการตอบแบบสอบถาม ของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ทั้งที่เป็นผู้ประกอบการและเป็นสมาชิกทั่วไป พบว่า โดยรวมส่วนใหญ่ กลุ่มสมาชิกที่ให้ข้อมูลเป็นกลุ่มผู้ที่มีอายุ 36 ปีขึ้นไป โดยรวม 365 ราย คิดเป็น ร้อยละ 89 และเมื่อ พิจารณาเป็นรายอำเภอ พบว่า กลุ่มที่เป็นสมาชิกที่มีอายุมากสุดในแต่ละอำเภอมากที่สุด คือ กลุ่มอายุอยู่ระหว่าง 46 – 55 ปี เกือบทุกอำเภอ ยกเว้น ชัยบาดาล และบ้านหมี่ โดยบ้านหมี่ ที่ส่วนใหญ่สมาชิกวิสาหกิจส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่มีอายุมากกว่า 55 ปีขึ้นไป และอำเภอชัยบาดาล เป็นกลุ่มสมาชิกวิสาหกิจที่มีอายุ 36 – 45 ปี มากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้เกี่ยวข้องกับวิสาหกิจชุมชนในอำเภอต่าง ๆ ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลความสำคัญที่กล่าวว่า

“ผู้ที่ดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน โดยส่วนใหญ่เป็นผู้ที่สู้ง่าย อยู่กับบ้าน ไม่ได้ไปเล่าเรียน เด็ก ๆ เติบโตไปเรียนกัน พวกฉันอยู่บ้านก็รวมกลุ่มกัน ทำในสิ่งที่ เคยทำมารวมกัน ทำให้ได้ใกล้ชิดกัน มีอะไรก็ช่วยกันในหมู่บ้าน แทบทั้งหมู่บ้าน เป็นสมาชิกวิสาหกิจกันหมด” Kch.1

หรืออย่างผู้ให้ข้อมูลสมาชิกวิสาหกิจชุมชนอีกกลุ่ม กล่าวว่า

“ว่างจากการทำนาก็มาช่วยกันทำงานตามที่นัด เคยสานตะกร้าไว้ใช้ เวลา ไปนา / ไปวัด ใส่ของไปโน้นไปนี้ ทางนายกแนะนำให้ลองทำงานอยู่กับบ้าน ว่าง ๆ ก็ทำไป ดีเหมือนกัน อายุมาก ๆ ส่วนใหญ่ก็อยู่กับบ้าน ไม่ได้ไปไหน” PN.1 PN2

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาข้อมูลจากแบบสอบถาม จะเห็นว่าในกลุ่มผู้ที่มีอายุอยู่ในช่วงวัยทำงาน คือ 25 – 35 ปี กระจายอยู่ในอำเภอต่าง ๆ กระจาย คิดเป็น ร้อยละ 9.50 โดยรวม ดังแสดงในตารางที่ 4.9

ตารางที่ 4.9 ข้อมูลพื้นฐานแสดงเพศและอายุของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนจังหวัดลพบุรี

ข้อมูลพื้นฐาน ของผู้ตอบแบบสอบถาม		พัฒนา นิคม	ท่า หลวง	ชัย บาดาล	โคก สำโรง	บ้าน หมี่	สระ โบสถ์	โคก เจริญ	หนอง ม่วง	ลำสนธิ	ท่าม่วง	เมือง	รวม
เพศ													
ชาย	จำนวน	18	9	29	4	12	3	7	12	6	1	29	130
	%	33.33	33.33	55.77	25.00	20.69	33.33	38.89	30.77	27.27	4.76	34.52	32.50
หญิง	จำนวน	36	18	23	12	46	6	11	27	13	20	55	267
	%	66.67	66.67	44.23	75.00	79.31	66.67	61.11	69.23	59.09	95.24	65.48	66.75
ไม่ระบุ	จำนวน	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0	3
	%	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	13.64	0.00	0.00	0.75
รวม	จำนวน	54	27	52	16	58	9	18	39	22	21	84	400
	%	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

ข้อมูลพื้นฐาน ของผู้ตอบแบบสอบถาม		พัฒนา นิคม	ท่า หลวง	ชัย บาดาล	โคก สำโรง	บ้าน หมี่	สระ โบสถ์	โคก เจริญ	หนอง ม่วง	ลำสนธิ	ท่าม่วง	เมือง	รวม
อายุ													
ต่ำกว่า 25 ปี	จำนวน	2	0	1	1	0	0	0	0	0	0	2	6
	%	3.70	0.00	1.92	6.25	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	2.38	1.50
25 – 35 ปี	จำนวน	10	3	4	0	2	2	0	4	0	3	10	38
	%	18.52	11.11	7.69	0.00	3.45	22.22	0.00	10.26	0.00	14.29	11.90	9.50
36 – 45 ปี	จำนวน	16	9	22	6	13	3	5	9	5	5	23	116
	%	29.63	33.33	42.31	37.50	22.41	33.33	27.78	23.08	22.73	23.81	27.38	29.00
46 – 55 ปี	จำนวน	18	12	16	9	16	4	8	17	13	5	31	149
	%	33.33	44.44	30.77	56.25	27.59	44.44	44.44	43.59	59.09	23.81	36.90	37.25
มากกว่า 55 ปี	จำนวน	8	3	9	0	27	0	5	9	4	8	18	91
	%	14.81	11.11	17.31	0.00	46.55	0.00	27.78	23.08	18.18	38.10	21.43	22.75
รวม	จำนวน	54	27	52	16	58	9	18	39	22	21	84	400
	%	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้านการศึกษาของผู้ให้ข้อมูลซึ่งเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ใน 11 อำเภอ พบว่า มีผู้ประสงค์ไม่ให้ข้อมูลด้านนี้ จำนวน 3 ราย สำหรับสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ที่ให้ข้อมูล พบว่า โดยส่วนใหญ่สมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดลพบุรี มีการศึกษา ในระดับประถมและมัธยมศึกษา คิดเป็น จำนวน ร้อยละ 45.25 และ 40.25 ตามลำดับ เมื่อพิจารณา ในรายละเอียด พบว่า โดยส่วนใหญ่มีทิศทางไปในแนวทางเดียวกัน กล่าวคือ จบการศึกษา ในระดับประถมและมัธยมศึกษา สำหรับสมาชิกที่จบการศึกษาในระดับที่สูงกว่ามัธยมศึกษา ส่วนใหญ่ พบในพื้นที่อำเภอโคกสำโรง อำเภอเมือง และอำเภอสระโบสถ์ โดยคิดเป็น ร้อยละ 43.75, 33.34 และ 33.33 ตามลำดับ ส่วนกลุ่มสมาชิกที่มีการศึกษาในระดับปริญญาโทหรือสูงกว่า ไม่ปรากฏข้อมูล แต่อย่างไรก็ดี ดังแสดงรายละเอียดในกลุ่มตาราง 4.10

นอกจากนั้น เมื่อพิจารณาเกี่ยวกับบทบาทหรือตำแหน่งในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นสมาชิกในกลุ่ม คิดเป็น ร้อยละ 49.38 รองลงมา เป็นผู้ก่อตั้ง คิดเป็น ร้อยละ 25.94 และมีบทบาทเป็นกรรมการบริหารกลุ่ม ร้อยละ 21.95 และเป็นทั้งผู้ก่อตั้ง และกรรมการบริหาร คิดเป็น ร้อยละ 2.74 และเมื่อพิจารณาในรายละเอียด จะเห็นว่า ในพื้นที่อำเภอ โคกเจริญ ผู้ให้ข้อมูลในการตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นผู้ก่อตั้งกลุ่มเอง คิดเป็น ร้อยละ 88.89 ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 4.10

ตารางที่ 4.10 การศึกษาและตำแหน่งฯ ของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

การศึกษา และตำแหน่งฯ		พัฒนา นิคม	ท่า หลวง	ชัย บาดาล	โคก สำโรง	บ้าน หมี่	สระ โบสถ์	โคก เจริญ	หนอง ม่วง	ลำสนธิ	ท่าม่วง	เมือง	รวม
การศึกษา													
ประถมศึกษา	จำนวน	19	13	24	8	30	4	6	20	13	9	35	181
	%	35.19	48.15	46.15	50.00	51.72	44.44	33.33	51.28	59.09	42.86	41.67	45.25
มัธยมศึกษา	จำนวน	32	10	25	1	22	2	12	16	9	11	21	161
	%	59.26	37.04	48.08	6.25	37.93	22.22	66.67	41.03	40.91	52.38	25.00	40.25
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	จำนวน	1	1	0	1	5	3	0	1	0	0	15	27
	%	1.85	3.70	0.00	6.25	8.62	33.33	0.00	2.56	0.00	0.00	17.86	6.75
ปริญญาตรี	จำนวน	2	1	3	6	1	0	0	2	0	0	13	28
	%	3.70	3.70	5.77	37.50	1.72	0.00	0.00	5.13	0.00	0.00	15.48	7.00
ปริญญาโทหรือสูงกว่า	จำนวน	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	%	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
ไม่ระบุ	จำนวน	0	2	0	0	0	0	0	0	0	1	0	3
	%	0.00	7.41	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	4.76	0.00	0.75
รวม	จำนวน	54	27	52	16	58	9	18	39	22	21	84	400
	%	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

การศึกษา และตำแหน่งฯ		พัฒนา นิคม	ท่า หลวง	ชัย บาดาล	โคก สำโรง	บ้าน หมี่	สระ โบสถ์	โคก เจริญ	หนอง ม่วง	ลำสนธิ	ท่าม่วง	เมือง	รวม
บทบาทหรือตำแหน่งฯ													
ผู้ก่อตั้ง / ผู้นำกลุ่ม	จำนวน	5	8	11	6	8	2	16	13	2	9	23	104
	%	9.26	29.63	21.15	37.50	13.79	22.22	88.89	33.33	9.09	42.86	27.38	25.94
กรรมการบริหารกลุ่ม	จำนวน	23	0	14	2	23	1	2	9	1	2	11	88
	%	42.59	0.00	26.92	12.50	39.66	11.11	11.11	23.08	4.55	9.52	13.10	21.95
สมาชิกในกลุ่ม	จำนวน	25	18	25	8	27	6	0	16	19	9	45	198
	%	46.30	66.67	48.08	50.00	46.55	66.67	0.00	41.03	86.36	42.86	53.57	49.38
อื่น ๆ เช่น เป็นทั้งผู้ก่อตั้ง และกรรมการบริหาร	จำนวน	1	1	2	0	0	0	0	1	0	1	5	11
	%	1.85	3.70	3.85	0.00	0.00	0.00	0.00	2.56	0.00	4.76	5.95	2.74
รวม	จำนวน	54	27	52	16	58	9	18	39	22	21	84	400
	%	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

สำหรับแหล่งที่มาของเงินลงทุนเริ่มแรกในการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามให้ข้อมูลว่า ส่วนใหญ่เงินทุนเริ่มแรกได้จากการระดมเงินทุนจากสมาชิกของกลุ่ม คิดเป็น ร้อยละ 60.25 ส่วนการใช้เงินออมส่วนตัวของผู้ก่อตั้งเพื่อนำเป็นเงินทุนเริ่มแรก คิดเป็น ร้อยละ 18.25 และมีการกู้จากสถาบันการเงิน คิดเป็น ร้อยละ 6.25 นอกจากนี้ พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีการใช้เงินทุนเริ่มแรกจากการระดมจากสมาชิกบวกกับการกู้จากสถาบันการเงิน คิดเป็น ร้อยละ 15.25

ซึ่งมีความสอดคล้องกับการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนที่ถือเป็นกลุ่มที่ดำเนินการประสบความสำเร็จในการทำงานอย่างดี ที่ให้ข้อมูลว่า

“เงินทุนส่วนใหญ่มีเงินที่ได้ลงทุนส่วนตัวไปแล้ว เพราะเดิมนั้นทำอยู่แล้ว แต่ตอนหลังมารวมกลุ่มกัน ใครอยากมารวมก็ยินดี มีการระดมเงินทุน และก็ได้ มีทุกคน จึงใช้วิธีกู้สถาบันการเงินบ้าง คือ ของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์: ธกส. รวมทั้ง ทางองค์การบริหารส่วนจังหวัด: อบจ. เขาก็ช่วยด้วย” –COR !

นอกจากนั้น จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญในกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน พบว่า ผู้ให้ข้อมูลความสำคัญไม่ได้ข้อมูลเอาไว้ว่า

“กลุ่มวิสาหกิจที่ทำกันจริง ๆ สมาชิกเขาจะลงขันกัน เพื่อนำเงินมาเป็นทุนเริ่มแรกในการหมุนเวียนใช้จ่ายภายในกิจการที่มีจุดประสงค์ในการจดทะเบียน เพื่อແບບແຜງในการที่จะกู้หรือได้มาซึ่งสิทธิในการได้เงิน” —MUA1

และเมื่อพิจารณาในรายอำเภอ ก็พบว่า เงินทุนเริ่มแรกมีลักษณะเป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ การได้มาจากการระดมจากสมาชิกของกลุ่ม มีเพียงอำเภอท่าหลวงที่ผู้ตอบแบบสอบถามให้ข้อมูลว่า เป็นการกู้จากสถาบันการเงินร่วมกับการระดมจากสมาชิกเป็นส่วนใหญ่ คิดเป็น ร้อยละ 55.00 นอกจากนี้ ก็มีการลงทุนเริ่มแรกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในอำเภอเมืองที่เงินทุนเริ่มแรกได้จากการระดมจากสมาชิกในกลุ่มเทียบกับเงินทุนเริ่มแรกที่ได้มาจากการระดมจากสมาชิกวิสาหกิจบวกกับการกู้จากสถาบันการเงินที่มีจำนวนพอ ๆ กัน โดยคิดเป็น ร้อยละ 38.09 และ 35.71 ตามลำดับ ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 4.11

ตารางที่ 4.11 แหล่งที่มาของเงินทุนเริ่มแรกของกิจการ

แหล่งที่มาของเงินทุนเริ่มแรก		พัฒนา นิคม	ท่า หลวง	ชัย บาดาล	โคก สำโรง	บ้าน หมี่	สระ โบสถ์	โคก เจริญ	หนอง ม่วง	ลำสนธิ	ท่าม่วง	เมือง	รวม
เงินออมส่วนตัวของผู้ก่อตั้ง	จำนวน	11	3	8	2	12	0	7	9	1	4	16	73
	%	20.37	11.11	15.38	12.50	20.69	0.00	38.89	23.08	4.55	19.05	19.05	18.25
ระดมจากสมาชิก	จำนวน	40	5	28	9	46	9	8	28	21	15	32	241
	%	74.07	18.52	53.85	56.25	79.31	100.00	44.44	71.79	95.45	71.43	38.10	60.25
กู้จากสถาบันการเงิน	จำนวน	1	4	6	2	0	0	2	2	0	2	6	25
	%	1.85	14.81	11.54	12.50	0.00	0.00	11.11	5.13	0.00	9.52	7.14	6.25
อื่น ๆ ระบุ ระดมจากสมาชิก และกู้จากสถาบันการเงิน	จำนวน	2	15	10	3	0	0	1	0	0	0	30	61
	%	3.70	55.56	19.23	18.75	0.00	0.00	5.56	0.00	0.00	0.00	35.71	15.25
รวม	จำนวน	54	27	52	16	58	9	18	39	22	21	84	400
	%	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

ลักษณะการดำเนินงานและการบริหารงานของวิสาหกิจชุมชน

ลักษณะการดำเนินงาน

จากการศึกษาถึงรูปแบบการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดลพบุรี พบว่า ส่วนใหญ่มีการดำเนินงานที่เกิดจากการรวมกลุ่มกันของคนในชุมชนที่มีความสนใจเหมือน ๆ กัน กล่าวคือ มีจำนวน 247 ราย คิดเป็น ร้อยละ 61.75 รองลงมา ได้แก่ รวมกลุ่มจากคนในชุมชนที่มีองค์ความรู้หรือมีภูมิปัญญาในเรื่องนั้น ๆ จำนวน 84 ราย คิดเป็น ร้อยละ 21.00 อย่างไรก็ตาม มีวิสาหกิจชุมชนที่มีการรวมกลุ่มเพื่อดำเนินงานเฉพาะสมาชิกในครอบครัวหรือเครือญาติ จำนวน 63 ราย คิดเป็น ร้อยละ 15.75 และมีผู้ที่ประสงค์ไม่ตอบ มีจำนวน 6 ราย คิดเป็น ร้อยละ 1.50 นอกจากนั้น เมื่อพิจารณาเป็นรายอำเภอ พบว่า ส่วนใหญ่มีรูปแบบการดำเนินงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน มีอำเภอท่าหลวง และบ้านหมี่ ที่พบว่ามีความแตกต่างออกไป กล่าวคือ ในอำเภอท่าหลวง ส่วนใหญ่จะมีรูปแบบการรวมกลุ่มในกลุ่มเครือญาติ ซึ่งคิดเป็น ร้อยละ 51.85 รองลงมา คือ การรวมกันจากคนที่มีองค์ความรู้ในเรื่องนั้น ๆ คิดเป็น ร้อยละ 37.04 ส่วนบ้านหมี่ส่วนใหญ่เป็นการรวมจากสมาชิกที่มีองค์ความรู้ คิดเป็น ร้อยละ 82.76 รองลงมา คือ จากสมาชิกที่มีความสนใจ คิดเป็น ร้อยละ 10.34 ดังรายละเอียดในตารางที่ 4.12

นอกจากนั้น การศึกษาในเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่เกี่ยวข้องกับวิสาหกิจชุมชน ก็ให้ข้อมูลไปในทิศทางเดียวกัน ดังที่ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญได้ให้ข้อมูลไว้ว่า

“การรวมกลุ่มเพื่อดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ จะเป็น การพิจารณาชักชวนสมาชิกที่มีความสนใจในชุมชนเดียวกันรวมตัวกัน เพื่อ ดำเนินงาน แต่ก็มีกลุ่มวิสาหกิจจำนวนไม่น้อยที่สมาชิกมาจากเครือญาติส่วนหนึ่ง เพราะการพูดคุยจะสามารถพูดคุยกันได้ง่ายขึ้น รวมทั้ง การดำเนินงานเป็นเรื่อง ของการอาศัยภูมิปัญญา คนในเครือญาติส่วนใหญ่ก็จะมีภูมิปัญญาเหมือน ๆ กัน” - Part. 1

“คนที่รวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน หากมีความสนใจแบบเดียวกัน การดำเนินงานก็จะทำได้ดีขึ้น แต่ในความเป็นจริง การรวมตัวก็มีเหมือนกัน ที่มีการรวมตัวกันในกลุ่มที่เป็นคนในครอบครัวก็ไม่แปลก หากการรวมแล้ว ทำให้ กลุ่มมีความเข้มแข็งก็เป็นสิ่งที่ดี และเขาก็ต้องทำตามเงื่อนไข เช่น การประชุมกลุ่ม รวมกัน เป็นต้น” —Part.4

ตารางที่ 4.12 รูปแบบการรวมกลุ่มเพื่อดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

รูปแบบการดำเนินวิสาหกิจฯ		พัฒนา นิคม	ท่า หลวง	ชัย บาดาล	โคก สำโรง	บ้าน หมี่	สระ โบสถ์	โคก เจริญ	หนอง ม่วง	ลำสนธิ	ท่าม่วง	เมือง	รวม
ทำกันเฉพาะในครอบครัว และเครือญาติ	จำนวน	8	14	4	2	4	0	4	4	4	2	17	63
	%	14.81	51.85	7.69	12.50	6.90	0.00	22.22	10.26	18.18	9.52	20.24	15.75
รวมกลุ่มจากคนในชุมชน ที่สนใจ	จำนวน	40	3	40	14	6	9	14	35	18	13	55	247
	%	74.07	11.11	76.92	87.50	10.34	100.00	77.78	89.74	81.82	61.90	65.48	61.75
รวมกลุ่มจากคนในชุมชน ที่มีองค์ความรู้	จำนวน	6	10	4	0	48	0	0	0	0	4	12	84
	%	11.11	37.04	7.69	0.00	82.76	0.00	0.00	0.00	0.00	19.05	14.29	21.00
ไม่ระบุ	จำนวน	0	0	4	0	0	0	0	0	0	2	0	6
	%	0.00	0.00	7.69	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	9.52	0.00	1.50
รวม	จำนวน	54	27	52	16	58	9	18	39	22	21	84	400
	%	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

สำหรับการศึกษาถึงการทำหน้าที่ในการบริหารของวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่จังหวัดลพบุรี จากการสัมภาษณ์เชิงลึกสมาชิกวิสาหกิจชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ดังที่ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญได้ให้ข้อมูลไว้ว่า

“การบริหารกลุ่มจริง ๆ มีจำนวนไม่น้อยที่คนซึ่งเป็นแกนในการรวมกลุ่มจะเป็นผู้ที่ดำเนินการ ถึงแม้ตาม พรบ. วางไว้ว่า การบริหารต้องทำในรูปแบบคณะกรรมการก็ตาม” —Part.1

และมีความสอดคล้องกับผลการศึกษาที่ได้จากการสำรวจข้อมูลในเชิงปริมาณ ซึ่งพบว่า โดยส่วนใหญ่การบริหารงานวิสาหกิจชุมชนกระทำโดยคณะกรรมการซึ่งเป็นสมาชิกของวิสาหกิจชุมชน มีจำนวน 178 ราย คิดเป็น ร้อยละ 44.50 รองลงมา ได้แก่ การบริหารโดยสมาชิกที่ได้รับการยอมรับให้เป็นผู้นำกลุ่ม จำนวน 106 ราย คิดเป็น ร้อยละ 26.50 อย่างไรก็ตาม ก็มีการบริหารกันเองโดยคนในครอบครัว จำนวน 84 ราย คิดเป็น ร้อยละ 21.00 และเมื่อพิจารณาเป็นรายอำเภอ จะเห็นว่า การบริหารก็มีลักษณะของการบริหารโดยกลุ่มคนไม่แตกต่างจากภาพรวม กล่าวคือ การบริหารจะดำเนินการโดยคนที่อยู่ในกลุ่มของผู้ที่เป็นสมาชิกกลุ่ม และในขณะเดียวกันก็ได้รับการยอมรับถึงการเป็นภาวะผู้นำ เพียงแต่แต่ละอำเภออาจมีสัดส่วนที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม โดยส่วนใหญ่ผู้ที่ทำหน้าที่การบริหารกลุ่มวิสาหกิจชุมชนก็อยู่ในสองกลุ่มนี้ ดังรายละเอียดในตารางที่ 4.13

สำหรับสถานภาพการดำเนินงานของกิจการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดลพบุรีในขณะนี้ การศึกษา พบว่า การดำเนินงานในภาพรวม ส่วนใหญ่กลุ่มวิสาหกิจยังคงมีการดำเนินงานอยู่อย่างสม่ำเสมอ มีจำนวน 322 ราย คิดเป็น ร้อยละ 80.50 รองลงมา ได้แก่ วิสาหกิจชุมชนที่มีการจดทะเบียน แต่จะมีการดำเนินงานเพียงบางช่วง มีจำนวน 54 ราย คิดเป็น ร้อยละ 13.50 และมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง แต่หยุดในช่วงที่มีการทำนา จำนวน 12 ราย คิดเป็น ร้อยละ 3 ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 4.14 โดยทั้งนี้ มีความสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ประกอบการและผู้ที่เกี่ยวข้องถึงสถานภาพในการดำเนินงานว่ามีการทำตลอดเวลาหรือไม่ นั่นซึ่งมีผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญได้ให้ข้อมูลเอาไว้ว่า

“ปกติโดยส่วนใหญ่ก็จะดำเนินอย่างสม่ำเสมอ แต่มีการหยุดในช่วงฤดูเก็บเกี่ยวที่จะต้องดำเนินการทำนา ซึ่งเป็นงานหลัก และบางครั้งจะหยุดเพราะขาดเงินทุนในการดำเนินงาน” Kch-3

ตารางที่ 4.13 ผู้ทำหน้าที่ในการบริหารวิสาหกิจชุมชน

ผู้ทำหน้าที่การบริหาร วิสาหกิจฯ		พัฒนา นิคม	ท่า หลวง	ชัย บาดาล	โคก สำโรง	บ้าน หมี่	สระ โบสถ์	โคก เจริญ	หนอง ม่วง	ลำสนธิ	ท่าม่วง	เมือง	รวม
บริหารกันเอง / คนในครอบครัว	จำนวน	8	7	11	3	8	0	4	13	6	0	24	84
	%	14.81	25.93	21.15	18.75	13.79	0.00	22.22	33.33	27.27	0.00	28.57	21.00
คนที่เป็นผู้นำกลุ่ม	จำนวน	23	6	12	6	3	0	3	12	9	11	21	106
	%	42.59	22.22	23.08	37.50	5.17	0.00	16.67	30.77	40.91	52.38	25.00	26.50
สมาชิกที่เป็นคณะกรรมการ	จำนวน	23	14	25	6	30	9	11	13	7	6	34	178
	%	42.59	51.85	48.08	37.50	51.72	100.00	61.11	33.33	31.82	28.57	40.48	44.50
อื่น ๆ ระบุ (ช่วย ๆ กัน)	จำนวน	0	0	4	1	17	0	0	1	0	4	5	26
	%	0.00	0.00	7.69	6.25	29.31	0.00	0.00	2.56	0.00	19.04	5.95	6.50
รวม	จำนวน	54	27	52	16	58	9	18	39	22	21	84	400
	%	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

ตารางที่ 4.14 สถานภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

สถานภาพของวิสาหกิจ		พัฒนา นิคม	ท่า หลวง	ชัย บาดาล	โคก สำโรง	บ้าน หมี่	สระ โบสถ์	โคก เจริญ	หนอง ม่วง	ลำสนธิ	ท่าม่วง	เมือง	รวม
ดำเนินงานอยู่อย่างสม่ำเสมอ	จำนวน	48	24	34	11	57	9	14	33	15	13	64	322
	%	88.89	88.89	65.38	68.75	98.28	100.00	77.78	84.62	68.18	61.90	76.19	80.50
จดทะเบียน แต่การดำเนินงาน มีเพียงบางช่วง	จำนวน	6	2	8	5	0	0	2	5	7	4	15	54
	%	11.11	7.41	15.38	31.25	0.00	0.00	11.11	12.82	31.82	19.05	17.86	13.50
ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง แต่หยุดเฉพาะช่วงฤดูการทำนา	จำนวน	0	1	5	0	0	0	0	1	0	2	3	12
	%	0.00	3.70	9.62	0.00	0.00	0.00	0.00	2.56	0.00	9.52	3.57	3.00
อื่น ๆ ระบุ	จำนวน	0	0	5	0	1	0	2	0	0	2	2	12
	%	0.00	0.00	9.62	0.00	1.72	0.00	11.11	0.00	0.00	9.52	2.38	3.00
รวม	จำนวน	54	27	52	16	58	9	18	39	22	21	84	400
	%	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

สำหรับการศึกษาเกี่ยวกับหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือกลุ่มวิสาหกิจชุมชน พบว่า ผู้ให้ข้อมูลที่ตอบแบบสอบถามได้ให้ข้อมูลว่า หน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือวิสาหกิจชุมชนมากที่สุด คือ สำนักงานการเกษตร จำนวน 142 ราย คิดเป็น ร้อยละ 35.50 รองลงมา ได้แก่ หน่วยงานอื่น ๆ ซึ่งหมายถึง มีมากกว่าหนึ่งหน่วยงาน จำนวน 117 ราย คิดเป็น ร้อยละ 29.25 ส่วนสำนักงานพัฒนาชุมชน จำนวน 63 ราย คิดเป็น ร้อยละ 15.75 ตามลำดับ แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายอำเภอ พบว่า อำเภอท่าหลวง อำเภอโคกสำโรง อำเภอสระโบสถ์ อำเภอลำสนธิ อำเภอท่าวุ้ง อำเภอเมือง มีหน่วยงานอื่น ๆ ที่ได้รับความช่วยเหลือมากกว่า 1 หน่วยงาน กล่าวคือ มีทั้งสำนักงานคณะกรรมการวิสาหกิจชุมชน สำนักงานการเกษตร สำนักงานพัฒนาชุมชน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ธนาคารออมสิน กระทรวงสาธารณสุข อย่างไรก็ตาม อำเภอพนัสนิคม อำเภอชัยบาดาล และอำเภอพระโบสถ์ ได้ให้ข้อมูลว่า หน่วยงานที่ได้รับความช่วยเหลือสูงสุด คือ สำนักงานการเกษตร ดังแสดงในตารางที่ 4.15

ตารางที่ 4.15 หน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือวิสาหกิจชุมชน

หน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือ วิสาหกิจชุมชน		พัฒนา นิคม	ท่า หลวง	ชัย บาดาล	โคก สำโรง	บ้าน หมี่	สระ โบสถ์	โคก เจริญ	หนอง ม่วง	ลำสนธิ	ท่าม่วง	เมือง	รวม
สำนักงานคณะกรรมการ วิสาหกิจชุมชน	จำนวน	5	0	2	0	0	0	0	2	2	2	13	26
	%	9.26	0.00	3.85	0.00	0.00	0.00	0.00	5.13	9.09	9.52	15.48	6.50
สำนักงานการเกษตร	จำนวน	20	4	29	4	23	4	7	18	7	4	22	142
	%	37.04	14.82	55.77	25.00	39.65	44.44	38.89	46.15	31.82	19.05	26.19	35.50
สำนักงานพัฒนาชุมชน	จำนวน	8	0	2	3	13	0	6	15	0	3	13	63
	%	14.81	0.00	3.85	18.75	22.41	0.00	33.33	38.46	0.00	14.29	15.48	15.75
ธนาคารเพื่อการเกษตร และสหกรณ์การเกษตร	จำนวน	5	0	12	2	2	1	1	2	0	3	1	29
	%	9.26	0.00	23.07	12.50	3.45	11.12	5.56	5.13	0.00	14.29	1.19	7.25
ธนาคารออมสิน	จำนวน	5	1	2	0	5	0	1	0	0	0	1	15
	%	9.26	3.70	3.85	0.00	8.62	0.00	5.56	0.00	0.00	0.00	1.19	3.75
กระทรวงสาธารณสุข	จำนวน	1	0	1	0	4	0	0	2	0	0	0	8
	%	1.85	0.00	1.92	0.00	6.90	0.00	0.00	5.13	0.00	0.00	0.00	2.00
อื่น ๆ (มากกว่า 1 หน่วยงาน)	จำนวน	10	22	4	7	11	4	3	0	13	9	34	117
	%	18.52	81.48	7.69	43.75	18.97	44.44	16.66	0.00	59.09	42.86	40.47	29.25
รวม	จำนวน	54	27	52	16	58	9	18	39	22	21	84	400
	%	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

การบริหารงานทั่วไป

จากการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารงานโดยทั่วไป พบว่า สินค้าของวิสาหกิจชุมชน มีการจดทะเบียนเป็นสินค้า OTOP ด้วย ทั้งนี้ จากการสำรวจ พบว่า กลุ่มที่ให้ข้อมูล มีจำนวน 169 ราย ที่เป็นสมาชิก ให้ข้อมูลว่า สินค้าในกลุ่มของตนเองได้มีการจดทะเบียนเป็นสินค้า OTOP ด้วย คิดเป็น ร้อยละ 42.25 และเมื่อพิจารณาในรายละเอียดของแต่ละอำเภอ พบว่า อำเภอโคกเจริญ อำเภอหนองม่วง อำเภอบ้านหมี่ และอำเภอพัฒนานิคม มีจำนวนสมาชิกวิสาหกิจชุมชนที่บอกว่า ได้รับขึ้นทะเบียนเป็นสินค้า OTOP ด้วย มีจำนวนมากที่สุด กล่าวคือ ร้อยละ 66.67 ร้อยละ 64.10 ร้อยละ 55.17 และร้อยละ 53.70 ตามลำดับ ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 4.17 โดยในการบริหารงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีการกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานที่จะทำให้กลุ่มของตนเอง มีความเจริญเติบโตมากขึ้นเรื่อย ๆ จำนวน 168 ราย คิดเป็น ร้อยละ 42.00 รองลงมา ได้แก่ การมีเป้าหมายที่จะทำให้สมาชิกในกลุ่มมีความเชื่อมั่นและนำมาซึ่งความเข้มแข็งในการดำเนินงาน จำนวน 133 ราย คิดเป็น ร้อยละ 33.25 ส่วนเป้าหมายในการบริหารที่จะทำให้วิสาหกิจมีกำไรมาก ๆ คิดเป็น ร้อยละ 16.75 ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า กลุ่มวิสาหกิจที่มีเป้าหมายเพื่อให้กลุ่มของตนเองมีกำไรสูงสุดอันดับหนึ่ง คือ กลุ่มวิสาหกิจในอำเภอโคกเจริญ คิดเป็น ร้อยละ 50.00 รองลงมา ได้แก่ อำเภอพัฒนานิคม อำเภอลำสนธิ และอำเภอท่าหลวง ตามลำดับ คิดเป็น ร้อยละ 27.78, 27.27 และ 25.93 ตามลำดับ สำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีเป้าหมายเพื่อทำให้กลุ่มมีรายได้และเจริญเติบโตมากขึ้นเรื่อย ๆ นั้น มีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอำเภอสระโบสถ์ อำเภอบ้านหมี่ อำเภอชัยบาดาล และอำเภอท่าม่วง เรียงตามลำดับ ส่วนวิสาหกิจชุมชนที่กำหนดเป้าหมาย อยากรให้สมาชิกกลุ่มมีความเชื่อมั่น เข้มแข็งสูงสุด ได้แก่ อำเภอหนองม่วง อำเภอเมือง อำเภอพัฒนานิคม และอำเภอลำสนธิ เรียงตามลำดับ อย่างไรก็ตาม กลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีเป้าหมายมากกว่า 1 ข้อ กล่าวคือ อยากรให้ได้กำไรสูง ในขณะเดียวกัน อยากรให้สมาชิกมีความมั่นใจต่อกลุ่ม และอยากรให้กลุ่มมีความเข้มแข็ง เจริญเติบโตขึ้นเรื่อย ๆ คือ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในอำเภอท่าหลวง ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 4.17

โดยทั้งนี้ แนวทางการบริหารเพื่อดำเนินงานที่จะทำให้เป้าหมายบรรลุผลนั้น พบว่า แนวทางที่ทำให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานเป็นแนวทางที่ได้รับความนิยมสูงสุด คิดเป็น ร้อยละ 37.96 และเมื่อพิจารณาเป็นรายอำเภอ พบว่า อำเภอที่ให้ความสำคัญในแนวทางนี้สูงสุด ได้แก่ อำเภอ ลำสนธิ รองลงมา ได้แก่ อำเภอหนองม่วง และอำเภอชัยบาดาล อำเภอ โคกสำโรง และอำเภอโคกเจริญ ตามลำดับ ดังรายละเอียดในตารางที่ 4.18 อย่างไรก็ตาม แนวทางที่จะทำให้การบริหารกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบรรลุเป้าหมาย โดยการใช้แนวทางที่ให้ผู้นำกลุ่มมีการพัฒนาตนเองให้เข้มแข็ง และฝึกการมองรอบด้านและมีมุมมองที่กว้างไกล อำเภอที่ให้ความสำคัญกับแนวทางแบบนี้สูงสุด ได้แก่ อำเภอพัฒนานิคม อำเภอท่าหลวง อำเภอชัยบาดาล และอำเภอบ้านหมี่ เรียงตามลำดับ ส่วนแนวทางที่เป้าหมายจะสำเร็จ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนจะต้องคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อที่มีต่อสังคมโดยรวมสูงสุด ได้แก่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่อยู่ในอำเภอบ้านหมี่ อำเภอเมือง อำเภอท่าหลวง อำเภอโคกสำโรง ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม มีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่เห็นว่าการที่จะทำให้วิสาหกิจชุมชนบรรลุผลเป้าหมายตามที่วางไว้ได้นั้น กลุ่มวิสาหกิจชุมชนจะต้องคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อที่มีกับกลุ่มลูกค้าของตนเองด้วย โดยกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในอำเภอท่าม่วงให้ความสำคัญในเรื่องนี้สูงสุด รองลงมา

ได้แก่ วิสาหกิจชุมชนอำเภอเมือง อำเภอท่าหลวง และอำเภอพัฒนานิคม เรียงตามลำดับ ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 4.16

ตารางที่ 4.16 เป้าหมายในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

เป้าหมายในการดำเนินงาน ของวิสาหกิจชุมชน		พัฒนา นิคม	ท่า หลวง	ชัย บาดาล	โคก สำโรง	บ้าน หมี่	สระ โบสถ์	โคก เจริญ	หนอง ม่วง	ลำสนธิ	ท่าม่วง	เมือง	รวม
ทำให้กิจการมีกำไรมากที่สุด	จำนวน	15	7	7	2	2	0	9	7	6	2	10	67
	%	27.78	25.93	13.46	12.50	3.45	0.00	50.00	17.95	27.27	9.52	11.91	16.75
ทำให้สมาชิกของกลุ่ม มีความเชื่อมั่น เข้มแข็ง	จำนวน	24	4	13	9	10	0	0	20	9	5	39	133
	%	44.44	14.81	25.00	56.25	17.24	0.00	0.00	51.28	40.91	23.81	46.43	33.25
ทำให้กลุ่มมีรายได้ เจริญเติบโตมากขึ้นเรื่อย ๆ	จำนวน	11	6	30	3	46	8	9	12	5	12	26	168
	%	20.37	22.22	57.69	18.75	79.31	88.89	50.00	30.77	22.73	57.15	30.95	42.00
อื่น ๆ ระบุ (ทุกข้อ)	จำนวน	4	10	2	2	0	1	0	0	2	2	9	32
	%	7.41	37.04	3.85	12.50	0.00	11.11	0.00	0.00	9.09	9.52	10.71	8.00
ประเภท OTOP	จำนวน	29	10	5	6	32	0	12	25	5	8	37	169
	%	53.70	37.04	9.61	37.50	55.17	0.00	66.67	64.10	22.73	38.09	44.05	42.25
อื่น ๆ (สินค้าชุมชน)	จำนวน	25	17	17	10	26	9	6	14	17	13	47	231
	%	46.30	62.96	90.39	62.50	44.83	100.00	33.33	35.90	77.27	61.91	55.95	57.75
รวม	จำนวน	54	27	52	16	58	9	18	39	22	21	84	400
	%	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

ตารางที่ 4.17 แนวทางในการดำเนินงานเพื่อให้วิสาหกิจชุมชนบรรลุเป้าหมาย

แนวทางในการดำเนินงาน		พัฒนา นิคม	ท่า หลวง	ชัย บาดาล	โคก สำโรง	บ้าน หมี่	สระ โบสถ์	โคก เจริญ	หนอง ม่วง	ลำสนธิ	ท่าม่วง	เมือง	รวม
ทุกคนมีส่วนร่วม ในการดำเนินงาน	จำนวน	47	19	35	16	54	9	7	33	18	12	73	323
	%	33.57	35.18	42.68	41.03	34.18	50.00	38.89	51.56	78.26	29.27	34.11	37.96
ผู้นำกลุ่มต้องพัฒนาตนเอง ให้เข้มแข็ง มีมุมมองไกล	จำนวน	43	14	22	9	42	3	5	15	2	4	45	204
	%	30.71	25.93	26.83	23.08	26.58	16.67	27.78	23.44	8.70	9.76	21.03	23.97
วิสาหกิจต้องมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม	จำนวน	27	12	14	8	40	3	4	10	2	9	52	181
	%	19.29	22.22	17.07	20.51	25.32	16.67	22.22	15.63	8.70	21.95	24.30	21.27
วิสาหกิจต้องมีความรับผิดชอบต่อลูกค้า	จำนวน	23	9	11	5	22	3	2	6	1	15	42	139
	%	16.43	16.67	13.42	12.82	13.92	16.66	11.11	9.37	4.34	36.58	19.63	16.33
อื่น ๆ	จำนวน	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	2	4
	%	0.00	0.00	0.00	2.56	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	2.44	0.93	0.47
รวม	จำนวน	140	54	82	39	158	18	18	64	23	41	214	851
	%	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

สำหรับการดำเนินงานในด้านการบริหาร ส่วนใหญ่ พบว่า กลุ่มวิสาหกิจในจังหวัดลพบุรี มีการดำเนินงานตามแผนงานที่วางไว้ในขณะที่มีการจัดทำเพื่อทำการยื่นขอจดทะเบียนถึงร้อยละ 90.25 และเมื่อพิจารณาเป็นรายอำเภอ พบว่า ทุกอำเภอมีทิศทางเดียวกับในภาพรวม โดยอำเภอพัฒนานิคม อำเภอท่าหลวง อำเภอบ้านหมี่ อำเภอสระโบสถ์ อำเภอโคกเจริญ อำเภอลำสนธิ ให้ข้อมูลถึงการดำเนินงานที่ทำตามแผน ร้อยละ 100.00 แต่อย่างไรก็ตาม มีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ไม่ระบุในประเด็นนี้ คิดเป็น ร้อยละ 3.75 ดังรายละเอียดตามตารางที่ 4.18

และเมื่อพิจารณาประเด็นที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้ความสำคัญในแผนการดำเนินงาน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นการให้ความสำคัญกับระบบงานโดยรวม รองลงมา ได้แก่ การให้ความสำคัญกับแผนการตลาดและการขาย ทั้งนี้ คิดเป็น ร้อยละ 39.25 และ 18.50 ตามลำดับ และเมื่อพิจารณารายละเอียดเป็นรายอำเภอ พบว่า อำเภอท่าหลวง อำเภอท่าม่วง และอำเภอชัยบาดาล โดยอำเภอเหล่านี้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้ให้ความสำคัญในเรื่องการจัดหาและการใช้จ่ายเงิน รวมทั้ง การจัดหาวัตถุดิบเป็นหลัก รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 4.19 สำหรับประเด็นที่สมาชิกไม่ให้ความสำคัญ การดำเนินงานตามแผน คือ ในเรื่องการวางแผนเกี่ยวกับวิธีการทำของกลุ่ม นอกจากนั้น ประเด็นที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนไม่ค่อยให้ความสำคัญอีกเรื่อง คือ การสรรหาและการพัฒนาคนในกลุ่ม ดังรายละเอียดในตารางที่ 4.18

ตารางที่ 4.18 การปฏิบัติตามแผนการดำเนินงานที่วิสาหกิจชุมชนได้ยื่นขอจดทะเบียน

การปฏิบัติตามแผนการดำเนินงาน		พัฒนา นิคม	ท่า หลวง	ชัย บาดาล	โคก สำโรง	บ้าน หมี่	สระ โบสถ์	โคก เจริญ	หนอง ม่วง	ลำสนธิ	ท่าม่วง	เมือง	รวม
ปฏิบัติตามแผนที่วางไว้	จำนวน	54	27	44	11	58	9	18	36	22	17	65	361
	%	100.00	100.00	84.62	68.75	100.00	100.00	100.00	92.31	100.00	80.95	77.38	90.25
ไม่ได้ปฏิบัติตามแผนที่วางไว้	จำนวน	0	0	4	5	0	0	0	1	0	1	13	24
	%	0.00	0.00	7.69	31.25	0.00	0.00	0.00	2.56	0.00	4.76	15.48	6.00
ไม่ระบุ	จำนวน	0	0	4	0	0	0	0	2	0	3	6	15
	%	0.00	0.00	7.69	0.00	0.00	0.00	0.00	5.13	0.00	14.29	7.14	3.75
รวม	จำนวน	54	27	52	16	58	9	18	39	22	21	84	400
	%	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

ตารางที่ 4.19 การจัดลำดับความสำคัญของแผนการดำเนินงานที่วิสาหกิจชุมชนได้ยื่นขอจดทะเบียน

ความสำคัญของแผนการดำเนินงาน		พัฒนา นิคม	ท่า หลวง	ชัย บาดาล	โคก สำโรง	บ้าน หมี่	สระ โบสถ์	โคก เจริญ	หนอง ม่วง	ลำสนธิ	ท่าม่วง	เมือง	รวม
ระบบงานทั้งหมด	จำนวน	26	5	10	5	25	7	7	18	12	7	35	157
	%	48.15	18.52	19.23	31.25	43.11	77.78	38.89	46.16	54.55	33.33	41.67	39.25
การสรรหาและพัฒนาคน	จำนวน	1	0	2	0	1	0	1	1	0	2	6	14
	%	1.85	0.00	3.84	0.00	1.72	0.00	5.56	2.56	0.00	9.53	7.15	3.50
แผนการจัดหาและใช้จ่ายเงิน	จำนวน	9	6	16	0	3	1	1	12	0	1	5	54
	%	16.67	22.22	30.77	0.00	5.17	11.11	5.56	30.77	0.00	4.76	5.95	13.50
การจัดหาวัตถุดิบ และทรัพยากร	จำนวน	7	6	9	1	0	0	4	4	0	11	10	52
	%	12.96	22.22	17.31	6.25	0.00	0.00	22.22	10.26	0.00	52.38	11.90	13.00
การหาตลาดและการขาย	จำนวน	6	4	15	5	28	0	5	1	0	0	10	74
	%	11.11	14.82	28.85	31.25	48.28	0.00	27.77	2.56	0.00	0.00	11.90	18.55
วิธีการทำงาน	จำนวน	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	%	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
อื่น ๆ ระบุ	จำนวน	5	6	0	5	1	1	0	3	10	0	18	49
	%	9.26	22.22	0.00	31.25	1.72	11.11	0.00	7.69	45.45	0.00	21.43	12.25
รวม	จำนวน	54	27	52	16	58	9	18	39	22	21	84	400
	%	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

สำหรับการบริหารงานในประเด็นเกี่ยวกับการมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบให้กับสมาชิกกลุ่ม จากการศึกษา พบว่า ในพื้นที่จังหวัดลพบุรี กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีการบริหารงานที่มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบที่ชัดเจน และทำการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร ร้อยละ 40.25 รองลงมา ได้แก่ กลุ่มที่มีการบริหารโดยการแบ่งหน้าที่ชัดเจน แต่ไม่มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร มีจำนวน 85 ราย คิดเป็น ร้อยละ 21.25 แต่ก็มีจำนวนไม่น้อยที่ไม่มีการแบ่งหน้าที่เป็นเรื่องเป็นราว แต่เป็นการทำงานในลักษณะที่ช่วยกันทำแล้วแต่เหตุการณ์ คิดเป็น ร้อยละ 15.75 และเมื่อพิจารณาในรายละเอียดการดำเนินงานในเรื่องของการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในรายอำเภอก็มีลักษณะเหมือน ๆ กันกับภาพโดยรวม ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 4.20

นอกจากนั้น เมื่อศึกษาถึงลักษณะหรือรูปแบบในการสั่งการ จากการศึกษา พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ให้ข้อมูลว่า การสั่งงานจะเป็นลักษณะการสั่งตรงจากผู้นำกลุ่มสู่ผู้ปฏิบัติโดยตรง จำนวน 190 ราย คิดเป็น ร้อยละ 47.50 รองลงมา ได้แก่ การสั่งงานแล้วแต่เหตุการณ์มีทั้งสั่งโดยตรงและส่งผ่านผู้ที่รับผิดชอบในเรื่องนั้น ๆ จำนวน 127 ราย คิดเป็น ร้อยละ 31.75 และเมื่อพิจารณาเป็นรายอำเภอ พบว่า มีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ให้ความสำคัญในการสั่งงานที่ไม่ใช่การสั่งโดยตรงกับผู้ปฏิบัติสูงเป็นอันดับหนึ่ง แต่เป็นการสั่งงานที่ขึ้นอยู่กับสถานการณ์หรือเหตุการณ์เป็นอันดับหนึ่ง ได้แก่ อำเภอท่าหลวง อำเภอบ้านหมี่ อำเภอโคกเจริญ และอำเภอท่าเรือ โดยกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่อำเภอบ้านหมี่ใช้รูปแบบการสั่งงานลักษณะนี้สูงสุด คิดเป็น ร้อยละ 74.14 รองลงมา ได้แก่ อำเภอโคกเจริญ คิดเป็น ร้อยละ 55.56 ดังรายละเอียดในตารางที่ 4.21

สำหรับกรณีที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีปัญหาในการดำเนินงาน สมาชิกผู้ให้ข้อมูลได้ให้ข้อมูลว่า ส่วนใหญ่ใช้วิธีแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นโดยการขอคำแนะนำจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือขอคำแนะนำจากผู้ที่มีความรู้ จำนวน 149 ราย คิดเป็น ร้อยละ 37.25 ในขณะเดียวกัน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้ให้ข้อมูลถึงวิธีการแก้ปัญหาโดยวิธีการที่ผู้นำจะเข้าไปจัดการเอง มีจำนวนพอ ๆ กันกับการแก้ปัญหาโดยการให้คณะกรรมการนำประเด็นปัญหาเข้าที่ประชุมคณะกรรมการ คิดเป็น ร้อยละ 28.75 เท่ากัน และเมื่อพิจารณาเป็นรายอำเภอ พบว่า อำเภอพัฒนานิคม นิยมใช้การขอคำแนะนำจากผู้รู้ อำเภอท่าหลวง นิยมใช้วิธีการที่ให้ผู้ในกลุ่มเข้าไปจัดการเอง ส่วนอำเภอชัยบาดาลใช้การแก้ปัญหาโดยผู้นำเข้าไปจัดการเองกับวิธีการนำเข้าที่ประชุมคณะกรรมการพอ ๆ กัน สำหรับอำเภอโคกสำโรง ส่วนใหญ่ผู้นำกลุ่มเข้าไปจัดการแก้ปัญหาเอง ส่วนอำเภอบ้านหมี่ โคกเจริญ หนองม่วง แก้ปัญหาโดยการขอคำแนะนำจากผู้รู้ แต่สระโบสถ์ ท่าเรือ นิยมนำประเด็นปัญหาเข้าที่ประชุมคณะกรรมการ ส่วนลำสนธิ และอำเภอเมือง นิยมใช้วิธีการเดียวกับชัยบาดาล ท่าหลวง และโคกเจริญ กล่าวคือ ผู้นำเข้าไปจัดการแก้ปัญหาเอง รายละเอียดดังตารางที่ 4.22

และเมื่อพิจารณาสิ่งที่ป็นจุดอ่อนและเป็นปัญหาให้การดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่จังหวัดลพบุรี 11 อำเภอ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลโดยส่วนใหญ่มองประเด็นว่าการดำเนินงานทางการตลาดยังถือว่าเป็นจุดอ่อนของวิสาหกิจชุมชน โดยมีจำนวน 174 ราย คิดเป็น ร้อยละ 43.50 ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายอำเภอ พบว่า แทบทุกอำเภอมองว่าการตลาดยังเป็นจุดอ่อน ยกเว้น อำเภอท่าหลวง และอำเภอโคกเจริญ ที่มองว่าประเด็นที่เป็นจุดอ่อน และเป็นปัญหาในการดำเนินงาน คือ เรื่องการเงิน ส่วนอำเภอเมือง มองว่า ทั้งการตลาดและการเงินเป็นประเด็นที่มีความสำคัญในแง่ของการเป็นจุดอ่อนพอ ๆ กัน ดังรายละเอียดแสดงในตารางที่ 4.23

ตารางที่ 4.20 ลักษณะการจัดแบ่งหน้าที่ของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

ลักษณะการจัดแบ่งหน้าที่		พัฒนา นิคม	ท่า หลวง	ชัย บาดาล	โคก สำโรง	บ้าน หมี่	สระ โบสถ์	โคก เจริญ	หนอง ม่วง	ลำสนธิ	ท่าม่วง	เมือง	รวม
มีการแบ่งหน้าที่ที่ชัดเจน และ บันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร	จำนวน	26	7	20	7	10	6	2	15	15	10	43	161
	%	48.15	25.93	38.46	43.75	17.24	66.67	11.11	38.46	68.18	47.62	51.19	40.25
มีการแบ่งหน้าที่ที่ชัดเจน แต่ ไม่บันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร	จำนวน	15	9	10	0	25	0	2	0	7	4	13	85
	%	27.78	33.33	19.23	0.00	43.10	0.00	11.11	0.00	31.82	19.04	15.48	21.25
ไม่มีการแบ่งงาน แต่ปฏิบัติ งานแบบช่วยเหลือกัน	จำนวน	5	6	10	4	0	0	12	6	0	3	17	63
	%	9.26	22.22	19.23	25.00	0.00	0.00	66.67	15.39	0.00	14.29	20.24	15.75
มีการแบ่งหน้าที่ และกำหนด กติกาที่ชัดเจน	จำนวน	6	5	12	4	13	3	2	15	0	3	8	71
	%	11.11	18.52	23.08	25.00	22.42	33.33	11.11	38.46	0.00	14.29	9.52	17.75
อื่น ๆ ระบุ	จำนวน	2	0	0	1	10	0	0	3	0	1	3	20
	%	3.70	0.00	0.00	6.25	17.24	0.00	0.00	7.69	0.00	4.76	3.57	5.00
รวม	จำนวน	54	27	52	16	58	9	18	39	22	21	84	400
	%	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

ตารางที่ 4.21 ลักษณะการถ่ายทอดคำสั่งในวิสาหกิจชุมชน

ลักษณะการถ่ายทอดคำสั่ง		พัฒนา นิคม	ท่า หลวง	ชัย บาดาล	โคก สำโรง	บ้าน หมี่	สระ โบสถ์	โคก เจริญ	หนอง ม่วง	ลำสนธิ	ท่าม่วง	เมือง	รวม
ถ่ายทอดโดยตรงกับ ผู้ปฏิบัติงาน	จำนวน	38	12	22	9	7	5	6	33	10	8	40	190
	%	70.37	44.44	42.31	56.25	12.07	55.56	33.33	84.62	45.46	38.10	47.62	47.50
ถ่ายทอดโดยผ่าน ผู้ที่รับผิดชอบ	จำนวน	11	2	15	0	8	1	2	3	4	5	15	66
	%	20.37	7.41	28.84	0.00	13.79	11.11	11.11	7.69	18.18	23.80	17.86	16.50
ไม่กำหนดแน่นอน	จำนวน	2	13	9	7	43	3	10	2	6	8	24	127
	%	3.70	48.15	17.31	43.75	74.14	33.33	55.56	5.13	27.27	38.10	28.57	31.75
อื่น ๆ ระบุ ทำทั้ง 3 แบบ	จำนวน	3	0	6	0	0	0	0	1	2	0	5	17
	%	5.56	0.00	11.54	0.00	0.00	0.00	0.00	2.56	9.09	0.00	5.95	4.25
รวม	จำนวน	54	27	52	16	58	9	18	39	22	21	84	400
	%	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

ตารางที่ 4.22 ลักษณะการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในวิสาหกิจชุมชน

ลักษณะการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น		พัฒนา นิคม	ท่า หลวง	ชัย บาดาล	โคก สำโรง	บ้าน หมี่	สระ โบสถ์	โคก เจริญ	หนอง ม่วง	ลำสนธิ	ท่าม่วง	เมือง	รวม
แก้ไขปัญหาโดยผู้นำวิสาหกิจฯ	จำนวน	5	9	19	10	8	0	6	9	9	6	34	115
	%	9.26	33.33	36.54	62.50	13.79	0.00	33.33	23.08	40.91	28.57	40.48	28.75
คณะกรรมการนำปัญหา ที่เกิดขึ้นเข้าประชุมทุกครั้ง	จำนวน	23	5	19	3	9	6	4	5	7	12	22	115
	%	42.59	18.52	36.54	18.75	15.52	66.67	22.22	12.82	31.81	57.14	26.19	28.75
ขอคำแนะนำจากผู้รู้ / หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	จำนวน	25	6	12	2	41	3	8	24	3	3	22	149
	%	46.30	22.22	23.08	12.50	70.69	33.33	44.45	61.54	13.64	14.29	26.19	37.25
อื่น ๆ ระบุ	จำนวน	1	7	2	1	0	0	0	1	3	0	6	21
	%	1.85	25.93	3.84	6.25	0.00	0.00	0.00	2.56	13.64	0.00	7.14	5.25
รวม	จำนวน	54	27	52	16	58	9	18	39	22	21	84	400
	%	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

ตารางที่ 4.23 ปัญหา / จุดอ่อนในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

ปัญหา / จุดอ่อน		พัฒนา นิคม	ท่า หลวง	ชัย บาดาล	โคก สำโรง	บ้าน หมี่	สระ โบสถ์	โคก เจริญ	หนอง ม่วง	ลำสนธิ	ท่าม่วง	เมือง	รวม
การตลาด	จำนวน	28	7	22	6	25	8	4	24	12	11	27	174
	%	51.85	25.93	42.31	37.50	43.10	88.89	22.22	61.54	54.55	52.38	32.14	43.50
วัตถุดิบ	จำนวน	3	6	3	2	9	0	5	4	5	1	5	43
	%	5.56	22.22	5.77	12.50	15.52	0.00	27.78	10.26	22.73	4.76	5.95	10.75
บุคลากร / ผู้ปฏิบัติงาน	จำนวน	6	2	3	3	7	1	2	1	2	1	12	40
	%	11.11	7.41	5.77	18.75	12.07	11.11	11.11	2.56	9.09	4.76	14.29	10.00
การเงิน	จำนวน	13	9	20	4	4	0	6	6	2	7	27	98
	%	24.07	33.33	38.46	25.00	6.90	0.00	33.33	15.39	9.09	33.34	32.14	24.50
การบริหาร	จำนวน	4	1	4	1	13	0	1	1	1	1	10	37
	%	7.41	3.70	7.69	6.25	22.41	0.00	5.56	2.56	4.54	4.76	11.91	9.25
อื่น ๆ ระบุ (การตลาด, วัตถุดิบ และอื่น ๆ)	จำนวน	0	2	0	0	0	0	0	3	0	0	3	8
	%	0.00	7.41	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	7.69	0.00	0.00	3.57	2.00
รวม	จำนวน	54	27	52	16	58	9	18	39	22	21	84	400
	%	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

การดำเนินงานด้านบุคลากร

จากการศึกษาการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่จังหวัดลพบุรีใน 11 อำเภอ เกี่ยวกับที่มาของบุคลากรที่ปฏิบัติงานในวิสาหกิจชุมชน พบว่า โดยส่วนใหญ่ผู้ปฏิบัติงานในวิสาหกิจได้มาจากคนที่เป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนนั่นเอง มีจำนวน 328 ราย คิดเป็น ร้อยละ 82.00 รองลงมา ได้แก่ สมาชิกในครอบครัว มีจำนวน 40 ราย คิดเป็น ร้อยละ 10.00 และเมื่อพิจารณาเป็นรายอำเภอ พบว่า ทุกอำเภอจัดหาบุคลากรจากสมาชิกในกลุ่มเป็นส่วนใหญ่ เป็นร้อยละมากกว่า 70.00 ในทุกอำเภอ สำหรับแรงงานหรือบุคลากรที่มาจากต่างถิ่นหรือต่างชุมชนมีจำนวนน้อยมาก ซึ่งพบได้ในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่อำเภอพัฒนานิคม อำเภอท่าหลวง อำเภอโคกสำโรง และอำเภอเมือง โดยรวม คิดเป็น ร้อยละ 3.25 ดังรายละเอียดในตารางที่ 4.24

โดยบุคลากรเหล่านี้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนใช้วิธีการในการคัดเลือกบุคลากร ทั้งที่เป็นสมาชิก และเป็นบุคคลภายนอกเข้ามาปฏิบัติงานในกลุ่มนั้น พบว่า ส่วนใหญ่ใช้วิธีการพิจารณาจากความถนัดเฉพาะบุคคล จำนวน 177 ราย คิดเป็น ร้อยละ 44.25 รองลงมา ได้แก่ การคัดเลือกจากการทดลองปฏิบัติ จำนวน 114 ราย คิดเป็น ร้อยละ 28.50 เมื่อพิจารณาในรายอำเภอ พบว่า อำเภอท่าหลวง ใช้วิธีการคัดเลือก ทั้งการทดลองปฏิบัติ การสัมภาษณ์พูดคุย และอื่น ๆ ซึ่งหมายถึง การใช้มากกว่าหนึ่งวิธี มีจำนวนพอ ๆ กัน คิดเป็น ร้อยละ 22.22 ส่วนอำเภอชัยบาดาล โคกสำโรง ส่วนใหญ่ใช้วิธีการสัมภาษณ์พูดคุย ในขณะที่บ้านหมี่ โคกเจริญ หนองม่วง ท่าวุ้ง และอำเภอเมือง พิจารณาจากความถนัดของสมาชิก ดังรายละเอียดแสดงในตาราง 4.25

ผู้ที่เข้ามาปฏิบัติงานในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จากการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่ทุกคนต้องทำงานตามข้อบังคับที่ได้ตกลงร่วมกัน จำนวน 313 คน คิดเป็น ร้อยละ 78.25 รองลงมา ปฏิบัติงานโดยการยึดตามความสะดวกไม่มีการกำหนดกฎเกณฑ์ ระเบียบ และข้อบังคับที่ชัดเจน และเมื่อพิจารณาในรายอำเภอ พบว่า กลุ่มวิสาหกิจในทุกอำเภอมีรูปแบบการทำงานของบุคลากรไม่แตกต่างกัน กล่าวคือ ทุกกลุ่มจะยึดการทำงานที่ทำตามข้อบังคับที่ได้ตกลงร่วมกันเป็นส่วนใหญ่ มีเพียงอำเภอโคกเจริญที่การปฏิบัติงานตามข้อบังคับที่ได้ตกลงร่วมกันกับการทำงานที่อาศัยยึดความสะดวกในการทำงานมีจำนวนพอ ๆ กัน ดังรายละเอียดในตารางที่ 4.26

นอกจากนั้น การศึกษา พบว่า การดำเนินงานเพื่อการบริหารในด้านบุคลากรเกี่ยวกับการพัฒนาและการฝึกอบรม ซึ่งพบว่า ส่วนใหญ่สมาชิกวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่จังหวัดลพบุรีได้รับการพัฒนาโดยการส่งไปอบรม คิดเป็น ร้อยละ 85.50 มีเพียง 14.5 ที่สมาชิกยังไม่เคยเข้าร่วมการพัฒนาฝึกอบรม และเมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า มีอำเภอสระโบสถ์ที่สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีจำนวนของการได้รับการพัฒนากับผู้ที่ไม่เคยเข้ารับการอบรมพัฒนามีจำนวนไม่แตกต่างกันมากนัก กล่าวคือ ผู้ที่เคยได้รับการเข้าร่วมพัฒนา คิดเป็น ร้อยละ 55.56 ส่วนผู้ที่ไม่เคยเข้าร่วมการพัฒนาเลย มีจำนวน คิดเป็น ร้อยละ 44.44

อย่างไรก็ตาม ผู้ที่เคยได้รับการเข้าร่วมพัฒนาด้วยการฝึกอบรม จะเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในอำเภอใดก็ตาม พบว่า ส่วนใหญ่จะมีการพัฒนาอบรมในเรื่องเทคนิคเกี่ยวกับการผลิต รองลงมา คือ การอบรมพัฒนาในเรื่องการบัญชี ยกเว้น อำเภอโคกสำโรง ที่ส่วนใหญ่จะได้รับการพัฒนาในเรื่องการเงินและการบัญชี รองลงมา ได้แก่ การดำเนินงานด้านการตลาด อย่างไรก็ตาม เพื่อพิจารณารายละเอียดเกี่ยวกับการอบรม พบว่า ในส่วนของการตลาดสมาชิกที่ผ่านการอบรมในเรื่องนี้น้อยมาก

โดยเฉพาะอำเภอสระโบสถ์ ลำสนธิ และอำเภอท่าม่วง สมาชิกผู้ให้ข้อมูลยังไม่เคยอบรมในเรื่องนี้เลย รายละเอียดดังตารางที่ 4.27

นอกจากนั้น ในการบริหารงานบุคลากรเกี่ยวกับการดำเนินงานในเรื่องการประเมินผลการปฏิบัติงานของสมาชิกวิสาหกิจ พบว่า โดยรวมวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่จังหวัดลพบุรีใช้วิธีการประเมินโดยการสังเกตการณ์เป็นส่วนใหญ่ รองลงมา ได้แก่ วิธีการเปรียบเทียบผลการปฏิบัติงานกับค่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ พอ ๆ กับการใช้วิธีการประเมินผลโดยการเปรียบเทียบผลการปฏิบัติงานกับผลงานที่เคยทำมาในอดีต คิดเป็น ร้อยละ 21.75 และ 20.25 ตามลำดับ ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 4.28

ตารางที่ 4.24 แหล่งที่มาของบุคลากรในวิสาหกิจชุมชน

แหล่งที่มาของบุคลากร		พัฒนา นิคม	ท่า หลวง	ชัย บาดาล	โคก สำโรง	บ้าน หมี่	สระ โบสถ์	โคก เจริญ	หนอง ม่วง	ลำสนธิ	ท่าม่วง	เมือง	รวม
กลุ่มสมาชิก	จำนวน	38	20	44	14	58	9	14	39	18	15	59	328
	%	70.37	74.08	84.62	87.50	100.00	100.00	77.78	100.00	81.82	71.43	70.24	82.00
บุคคลในครอบครัว	จำนวน	14	5	8	0	0	0	4	0	1	0	8	40
	%	25.93	18.52	15.38	0.00	0.00	0.00	22.22	0.00	4.55	0.00	9.52	10.00
บุคคลภายนอกที่มาจาก ต่างถิ่น / ต่างชุมชน	จำนวน	2	1	0	2	0	0	0	0	0	0	8	13
	%	3.70	3.70	0.00	12.50	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	9.52	3.25
อื่น ๆ ระบุ	จำนวน	0	1	0	0	0	0	0	0	3	6	9	19
	%	0.00	3.70	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	13.63	28.57	10.72	4.75
รวม	จำนวน	54	27	52	16	58	9	18	39	22	21	84	400
	%	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

ตารางที่ 4.25 วิธีการคัดเลือกบุคลากรและสมาชิกเข้าปฏิบัติงานในวิสาหกิจชุมชน

วิธีการคัดเลือกบุคลากร/สมาชิก		พัฒนา นิคม	ท่า หลวง	ชัย บาดาล	โคก สำโรง	บ้าน หมี่	สระ โบสถ์	โคก เจริญ	หนอง ม่วง	ลำสนธิ	ท่าม่วง	เมือง	รวม
ทดลองปฏิบัติงาน	จำนวน	26	6	11	2	6	8	7	3	15	4	26	114
	%	48.15	22.22	21.15	12.50	10.35	88.89	38.89	7.69	68.18	19.05	30.95	28.50
พิจารณาจากความถนัด ของงานที่ทำ	จำนวน	21	4	6	7	49	1	8	33	3	14	31	177
	%	38.89	14.82	11.54	43.75	84.48	11.11	44.44	84.62	13.64	66.67	36.90	44.25
พิจารณาจากบุคลิกภาพ	จำนวน	3	5	9	0	0	0	2	0	2	0	0	21
	%	5.55	18.52	17.31	0.00	0.00	0.00	11.11	0.00	9.09	0.00	0.00	5.25
พิจารณาจากการสัมภาษณ์	จำนวน	4	6	22	7	3	0	1	0	2	0	20	65
	%	7.41	22.22	42.31	43.75	5.17	0.00	5.56	0.00	9.09	0.00	23.81	16.25
อื่น ๆ ระบุ (มากกว่า 1 วิธี)	จำนวน	0	6	4	0	0	0	0	3	0	3	7	23
	%	0.00	22.22	4.69	0.00	0.00	0.00	0.00	7.69	0.00	14.28	8.33	5.35
รวม	จำนวน	54	27	52	16	58	9	18	39	22	21	84	400
	%	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

ตารางที่ 4.26 การปฏิบัติตามระเบียบหรือกฎข้อบังคับในการปฏิบัติงานภายในวิสาหกิจชุมชน

การปฏิบัติตามระเบียบ หรือกฎข้อบังคับ		พัฒนา นิคม	ท่า หลวง	ชัย บาดาล	โคก สำโรง	บ้าน หมี่	สระ โบสถ์	โคก เจริญ	หนอง ม่วง	ลำสนธิ	ท่าม่วง	เมือง	รวม
สมาชิกทุกคนปฏิบัติตาม ที่ได้ตกลงร่วมกัน	จำนวน	42	16	35	15	54	9	8	31	20	16	67	313
	%	77.78	59.26	67.31	93.75	93.10	100.00	44.44	79.49	90.91	76.19	79.76	78.25
ไม่มีการกำหนดระเบียบ หรือกฎข้อบังคับที่ชัดเจน	จำนวน	9	9	12	0	2	0	9	2	2	1	12	58
	%	16.67	33.33	23.08	0.00	3.45	0.00	50.00	5.13	9.09	4.76	14.29	14.50
ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้นำ	จำนวน	3	0	2	1	0	0	1	6	0	4	0	17
	%	5.55	0.00	3.84	6.25	0.00	0.00	5.56	15.38	0.00	19.05	0.00	4.25
อื่น ๆ ระบุ	จำนวน	0	2	3	0	2	0	0	0	0	0	5	12
	%	0.00	7.41	5.77	0.00	3.45	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	5.95	3.00
รวม	จำนวน	54	27	52	16	58	9	18	39	22	21	84	400
	%	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

ตารางที่ 4.27 การส่งสมาชิกในวิสาหกิจชุมชนเข้าร่วมอบรมในด้านต่าง ๆ

การส่งสมาชิกเข้าร่วมอบรม		พัฒนา นิคม	ท่า หลวง	ชัย บาดาล	โคก สำโรง	บ้าน หมี่	สระ โบสถ์	โคก เจริญ	หนอง ม่วง	ลำสนธิ	ท่าม่วง	เมือง	รวม
ไม่ได้ส่งเข้าร่วมการอบรม	จำนวน	2	0	6	13	1	5	6	5	5	4	11	58
	%	3.70	0.00	11.54	81.25	1.72	55.56	33.33	12.82	22.73	19.05	13.10	14.50
ส่งเข้าร่วมการอบรม	จำนวน	52	27	46	3	57	4	12	34	17	17	73	342
	%	96.30	100.00	88.46	18.75	98.28	44.44	66.67	87.18	77.27	80.95	86.90	85.50
- เทคนิคการผลิต	จำนวน	15	14	14	0	24	3	8	16	10	8	37	149
	%	28.85	51.85	30.43	0.00	42.11	75	66.67	47.06	58.82	47.06	50.68	43.57
- การตลาด	จำนวน	5	4	12	1	14	0	3	7	0	6	4	56
	%	9.61	14.82	26.09	33.33	24.56	0.00	25.00	20.59	0.00	35.29	5.48	16.37
- การพัฒนาบุคลากร	จำนวน	3	1	10	0	11	0	1	4	0	0	7	37
	%	5.77	3.70	21.74	0.00	19.30	0.00	8.33	11.76	0.00	0.00	9.59	10.82
- การบัญชี และภาษี	จำนวน	6	3	10	2	7	1	0	4	7	2	25	67
	%	11.54	11.11	21.74	66.67	12.28	25.00	0.00	11.76	41.18	11.77	34.25	19.59
- อื่น ๆ ระบุ	จำนวน	23	5	0	0	1	0	0	3	0	1	0	33
	%	44.23	18.52	0.00	0.00	1.75	0.00	0.00	8.83	0.00	5.88	0.00	9.65
รวม	จำนวน	54	27	52	16	58	9	18	39	22	21	84	400
	%	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

ตารางที่ 4.28 วิธีการที่ใช้ในการประเมินผลการปฏิบัติงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

วิธีการที่ใช้ในการประเมินผล การปฏิบัติงาน		พัฒนา นิคม	ท่า หลวง	ชัย บาดาล	โคก สำโรง	บ้าน หมี่	สระ โบสถ์	โคก เจริญ	หนอง ม่วง	ลำสนธิ	ท่าม่วง	เมือง	รวม
สังเกตการณ์	จำนวน	26	3	10	8	9	5	15	14	11	8	30	139
	%	48.15	11.11	19.23	50.00	15.52	55.56	83.33	35.90	50.00	38.10	35.72	34.75
เปรียบเทียบผลการปฏิบัติงาน ระหว่างสมาชิก	จำนวน	10	5	21	1	9	0	0	3	1	3	4	57
	%	18.52	18.52	40.38	6.25	15.52	0.00	0.00	7.69	4.54	14.28	4.76	14.25
เปรียบเทียบผลการปฏิบัติงาน กับเป้าหมายที่กำหนดไว้	จำนวน	5	7	15	5	19	0	1	5	2	8	20	87
	%	9.26	25.93	28.85	31.25	32.76	0.00	5.56	12.82	9.09	38.10	23.81	21.75
เปรียบเทียบผลการปฏิบัติงาน ที่ผ่านมาของตนเอง	จำนวน	8	8	6	1	7	4	2	17	3	2	23	81
	%	14.81	29.63	11.54	6.25	12.07	44.44	11.11	43.59	13.64	9.52	27.38	20.25
อื่น ๆ ระบุ	จำนวน	5	1	0	0	14	0	0	0	5	0	7	32
	%	9.26	3.70	0.00	0.00	24.13	0.00	0.00	0.00	22.73	0.00	8.33	8.00
ไม่ระบุ	จำนวน	0	3	0	1	0	0	0	0	0	0	0	4
	%	0.00	11.11	0.00	6.25	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	1.00
รวม	จำนวน	54	27	52	16	58	9	18	39	22	21	84	400
	%	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

การดำเนินงานด้านการเงินและการบัญชี

จากการศึกษาการดำเนินงานทางการเงินและการบัญชีถึงการจัดหาเพื่อการได้มาซึ่งเงินทุนในการดำเนินงาน การดูแลรักษาเงิน และการใช้จ่ายเงินของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่จังหวัดลพบุรี พบว่า การจัดหาเงินทุนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ส่วนใหญ่ใช้วิธีการระดมหุ้นจากสมาชิกกลุ่ม จำนวน 213 ราย คิดเป็น ร้อยละ 53.23 รองลงมา ได้แก่ การหาเงินทุนจากหลาย ๆ แหล่งรวมกัน และจากเงินออม ร้อยละ 18.25 และ 14.00 ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาเป็นรายอำเภอ พบทุกอำเภอเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ยกเว้นของอำเภอท่าหลวง ที่ส่วนใหญ่มีการหาเงินทุนจากหลาย ๆ แหล่ง ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 4.29

นอกจากนั้น การศึกษา พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่มีวิธีการดูแลเงินด้วยการแยกเงินของกิจการกับเงินส่วนตัวอย่างชัดเจน คิดเป็น ร้อยละ 44.12 รองลงมา ได้แก่ การดูแลการเงินด้วยการบันทึกข้อมูลทางการเงินโดยเฉพาะส่วนที่เป็นรายได้ คิดเป็น ร้อยละ 33.57 และเมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า ในทุกอำเภอส่วนใหญ่ให้ความสำคัญในการดูแลรักษาทางการเงินด้วยการแยกเงินกิจการและเงินส่วนตัวที่ชัดเจน และมีการบันทึกรายได้ที่ชัดเจน มีเพียงอำเภอโคกเจริญที่ส่วนใหญ่และในอำเภอพัฒนานิคม อำเภอโคกสำโรง รวมทั้ง อำเภอเมืองบางส่วนไม่ได้แยกเงินของวิสาหกิจชุมชนกับเงินส่วนตัว ซึ่งคิดเป็น ร้อยละ 44.44, 17.74, 15.00 และ 2.38 ดังรายละเอียดในตารางที่ 4.30

สำหรับการใช้จ่ายของกลุ่มวิสาหกิจโดยส่วนใหญ่ พบว่า มีการใช้จ่ายโดยใช้เงินสดทุกครั้ง จำนวน 382 ราย คิดเป็น ร้อยละ 95.30 มีการใช้จ่ายในรูปเช็คคน้อยมาก จากการศึกษา พบว่า มีเพียงร้อยละ 0.75 และเมื่อพิจารณาเป็นรายอำเภอ พบว่า ทุกอำเภอส่วนใหญ่วิสาหกิจมีการใช้จ่ายเป็นเงินสด ดังรายละเอียดในตารางที่ 4.30 และในการใช้จ่าย พบว่า ส่วนใหญ่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีการลงบันทึกการใช้จ่าย ซึ่งคิดเป็น ร้อยละ 89.00 และการบันทึกค่าใช้จ่ายจะมีการทำกันเองในทุกอำเภอ มีจ้างบุคคลภายนอกเพียง ร้อยละ 2.81 ดังแสดงในตารางที่ 4.31

ตารางที่ 4.29 วิธีการจัดหาเงินทุนของวิสาหกิจชุมชน

วิธีการจัดหาเงินทุน		พัฒนา นิคม	ท่า หลวง	ชัย บาดาล	โคก สำโรง	บ้าน หมี่	สระ โบสถ์	โคก เจริญ	หนอง ม่วง	ลำสนธิ	ท่าม่วง	เมือง	รวม
จากเงินออมส่วนตัว	จำนวน	3	2	11	3	1	0	5	9	2	6	14	56
	%	5.55	7.41	21.15	18.75	1.73	0.00	27.78	23.08	9.09	28.57	16.67	14.00
ระดมทุนจากสมาชิก	จำนวน	30	0	30	5	54	8	6	29	20	7	24	213
	%	55.56	0.00	57.69	31.25	93.10	88.89	33.33	74.36	90.91	33.33	28.57	53.25
กู้ยืมจากสถาบันการเงิน	จำนวน	6	2	8	3	3	0	4	1	0	5	10	42
	%	11.11	7.41	15.39	18.75	5.17	0.00	22.22	2.56	0.00	23.81	11.90	10.50
กู้ยืมจากนอกระบบ	จำนวน	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0	13	16
	%	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	16.67	0.00	0.00	0.00	15.48	4.00
อื่น ๆ (หลายแหล่งรวมกัน)	จำนวน	15	23	3	5	0	1	0	0	0	3	23	73
	%	27.78	85.18	5.77	31.25	0.00	11.11	0.00	0.00	0.00	14.29	27.38	18.25
รวม	จำนวน	54	27	52	16	58	9	18	39	22	21	84	400
	%	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

ตารางที่ 4.30 วิธีการบริหารจัดการด้านการเงินของวิสาหกิจชุมชน

วิธีการบริหารจัดการด้านการเงิน		พัฒนา นิคม	ท่า หลวง	ชัย บาดาล	โคก สำโรง	บ้าน หมี่	สระ โบสถ์	โคก เจริญ	หนอง ม่วง	ลำสนธิ	ท่าม่วง	เมือง	รวม
แยกเงินของวิสาหกิจชุมชน กับเงินส่วนตัวอย่างชัดเจน	จำนวน	17	9	28	8	27	8	1	17	22	8	39	184
	%	27.42	33.34	53.85	40.00	46.55	88.89	5.56	43.59	84.62	36.36	46.43	44.12
รายได้ที่ได้รับจะนำฝาก ธนาคารทุกครั้ง	จำนวน	5	6	10	2	3	0	0	3	0	5	8	42
	%	8.07	22.22	19.23	10.00	5.17	0.00	0.00	7.69	0.00	22.73	9.52	10.07
มีการบันทึกรายได้ที่ได้รับ อย่างชัดเจน	จำนวน	29	6	14	7	28	0	8	19	4	8	17	140
	%	46.77	22.22	26.92	35.00	48.28	0.00	44.44	48.72	15.38	36.36	20.24	33.57
ไม่มีการแยกเงินของวิสาหกิจ ชุมชนกับเงินส่วนตัว	จำนวน	11	0	0	3	0	0	8	0	0	0	2	24
	%	17.74	0.00	0.00	15.00	0.00	0.00	44.44	0.00	0.00	0.00	2.38	5.76
อื่น ๆ ระบุ	จำนวน	0	6	0	0	0	1	1	0	0	1	18	27
	%	0.00	22.22	0.00	0.00	0.00	11.11	5.56	0.00	0.00	4.55	21.43	6.48
รวม	จำนวน	54	27	52	16	58	9	18	39	22	21	84	400
	%	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

ตารางที่ 4.31 ลักษณะการจ่ายค่าใช้จ่ายของวิสาหกิจชุมชน

ลักษณะการจ่ายค่าใช้จ่าย		พัฒนา นิคม	ท่า หลวง	ชัย บาดาล	โคก สำโรง	บ้าน หมี่	สระ โบสถ์	โคก เจริญ	หนอง ม่วง	ลำสนธิ	ท่าม่วง	เมือง	รวม
จ่ายเงินสดทุกครั้ง	จำนวน	48	26	47	16	58	9	17	35	22	21	83	382
	%	88.89	96.30	90.38	100.00	100.00	100.00	94.44	89.74	100.00	100.00	98.81	95.50
จ่ายเช็คทุกครั้ง	จำนวน	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	3
	%	3.70	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	1.19	0.75
จ่ายทั้งเงินสดและเช็ค	จำนวน	3	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0	6
	%	5.56	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	7.69	0.00	0.00	0.00	1.50
อื่น ๆ ระบุ	จำนวน	1	1	5	0	0	0	1	1	0	0	0	9
	%	1.85	3.70	9.62	0.00	0.00	0.00	5.56	2.57	0.00	0.00	0.00	2.25
รวม	จำนวน	54	27	52	16	58	9	18	39	22	21	84	400
	%	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

ตารางที่ 4.32 ลักษณะการจดบันทึกค่าใช้จ่ายของวิสาหกิจชุมชน

ลักษณะการจดบันทึกค่าใช้จ่าย		พัฒนา นิคม	ท่า หลวง	ชัย บาดาล	โคก สำโรง	บ้าน หมี่	สระ โบสถ์	โคก เจริญ	หนอง ม่วง	ลำสนธิ	ท่าม่วง	เมือง	รวม
ไม่มีการจดบันทึก	จำนวน	6	0	9	0	6	0	5	2	6	3	5	42
	%	11.11	0.00	17.31	0.00	10.34	0.00	27.78	5.13	27.27	14.29	5.95	10.50
มี โดย	จำนวน	48	27	43	16	52	9	13	35	16	18	79	356
	%	88.89	100.00	82.69	100.00	89.66	100.00	72.22	89.74	72.73	85.71	94.05	89.00
- จัดทำด้วยตนเอง	จำนวน	46	25	36	16	52	9	13	33	16	18	77	341
	%	95.83	92.59	83.72	100.00	100.00	100.00	100.00	94.29	100.00	100.00	97.46	95.79
- จ้างบุคคลภายนอก	จำนวน	2	0	7	0	0	0	0	0	0	0	1	10
	%	4.17	0.00	16.28	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	1.27	2.81
- อื่น ๆ ระบุ	จำนวน	0	2	0	0	0	0	0	2	0	0	1	5
	%	0.00	7.41	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	5.71	0.00	0.00	1.27	1.40
ไม่ระบุ	จำนวน	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	2
	%	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	5.13	0.00	0.00	0.00	0.5
รวม	จำนวน	54	27	52	16	58	9	18	39	22	21	84	400
	%	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

ประโยชน์จากการทำข้อมูลทางการเงินโดยการทำบัญชีหรือมีการลงรายการใช้จ่ายนั้น ทางกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลพบุรี ยังคงนำมาใช้เพียงเรื่องของการควบคุมการดำเนินงาน และการวางแผนในการดำเนินงานต่อไป แต่การใช้ประโยชน์ในด้านการพิจารณาคุณภาพของการดำเนินงานของกิจการ การใช้ประกอบการของสินเชื่อ และเพื่อประโยชน์อื่น ๆ ที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินงานภาพรวม ทางกลุ่มวิสาหกิจยังไม่มีผลการดำเนินการ ทั้งนี้ การใช้ประโยชน์ข้อมูลทางบัญชีเพื่อการควบคุมการดำเนินงาน คิดเป็น ร้อยละ 33.25 ดังข้อมูลในตารางที่ 4.33 และจากข้อมูลการนำไปใช้ประโยชน์ จะเห็นว่า มีความสอดคล้องกับในตารางที่ 4.34 ซึ่งเป็นการสอบถามสมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจถึงลักษณะในการจัดทำบัญชี ที่การศึกษา พบว่า กลุ่มสมาชิกวิสาหกิจส่วนใหญ่ทำบัญชีในลักษณะงบกำไรขาดทุน ซึ่งเป็นการลงบัญชีที่ชี้ให้เห็นรายรับรายจ่ายของกิจการที่ใช้ไปในการดำเนินงาน ซึ่งการลงบัญชีดังกล่าวถึงแม้เป็นเพียงรายรับรายจ่าย แต่ทางปฏิบัตินอกจากการลงบัญชีแล้ว ระบบการเงินก็ต้องมีการแยกที่ชัดเจน ต้องมีการแยกการเงินของกิจการกับการเงินส่วนตัวออกจากกัน จึงจะทำให้การบริหารการเงินและการบัญชีมีประสิทธิภาพ

จะเห็นว่า สมาชิกที่ทำบัญชีแสดงงบกำไรขาดทุนสูงสุด คิดเป็น ร้อยละ 60.50 รองลงมาได้แก่ งบลงทุน คิดเป็น ร้อยละ 17.50 และในขณะเดียวกัน สมาชิกที่มีการทำบัญชีทั้งงบกำไรขาดทุนและงบดุล คิดเป็น ร้อยละ 60.00 ดังรายละเอียดแสดงตามตารางที่ 4.33 และ 4.34

ตารางที่ 4.33 วิธีการนำข้อมูลทางการบัญชีไปใช้บริหารจัดการภายในวิสาหกิจชุมชน

วิธีการนำข้อมูลทางการบัญชีไปใช้		พัฒนา นิคม	ท่า หลวง	ชัย บาดาล	โคก สำโรง	บ้าน หมี่	สระ โบสถ์	โคก เจริญ	หนอง ม่วง	ลำสนธิ	ท่าม่วง	เมือง	รวม
ควบคุมการดำเนินงาน	จำนวน	5	11	10	3	14	5	3	14	17	6	45	133
	%	9.26	40.74	19.23	18.75	24.14	55.56	16.66	35.90	77.27	28.57	53.57	33.25
ดูแลสถานภาพของวิสาหกิจ	จำนวน	2	4	8	0	11	0	1	15	0	3	8	52
	%	3.70	14.81	15.39	0.00	18.96	0.00	5.56	38.46	0.00	14.29	9.53	13.00
วางแผนการดำเนินงาน	จำนวน	25	5	27	4	29	0	7	4	0	11	7	119
	%	46.30	18.52	51.92	25.00	50.00	0.00	38.89	10.25	0.00	52.38	8.33	29.75
ใช้ประกอบการพิจารณา ขอสินเชื่อ	จำนวน	13	7	6	0	4	0	5	2	0	1	4	42
	%	24.07	25.93	11.54	0.00	6.90	0.00	27.77	5.13	0.00	4.76	4.76	10.50
อื่น ๆ (จ่ายเงินปันผล)	จำนวน	9	0	1	9	0	4	1	2	5	0	20	51
	%	16.67	0.00	1.92	56.25	0.00	44.44	5.56	5.13	22.73	0.00	23.81	12.75
ไม่ระบุ	จำนวน	0	0	0	0	0	0	1	2	0	0	0	3
	%	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	5.56	5.13	0.00	0.00	0.00	0.75
รวม	จำนวน	54	27	52	16	58	9	18	39	22	21	84	400
	%	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

ตารางที่ 4.34 ประเภทของงบการเงินที่วิสาหกิจชุมชนจัดทำขึ้น

ประเภทของงบการเงิน		พัฒนา นิคม	ท่า หลวง	ชัย บาดาล	โคก สำโรง	บ้าน หมี่	สระ โบสถ์	โคก เจริญ	หนอง ม่วง	ลำสนธิ	ท่าม่วง	เมือง	รวม
งบกำไรขาดทุน	จำนวน	21	14	24	12	44	8	11	32	19	12	45	242
	%	38.89	51.85	46.16	75.00	75.86	88.89	61.10	82.05	86.36	57.14	53.57	60.50
งบดุล	จำนวน	4	2	7	0	14	0	1	2	0	3	4	37
	%	7.41	7.41	13.46	0.00	24.14	0.00	5.56	5.13	0.00	14.29	4.76	9.25
งบการลงทุน	จำนวน	22	5	17	3	0	1	1	3	0	6	12	70
	%	40.74	18.52	32.69	18.75	0.00	11.11	5.56	7.69	0.00	28.57	14.29	17.50
งบกระแสเงินสด	จำนวน	1	6	4	0	0	0	0	0	0	0	11	22
	%	1.85	22.22	7.69	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	13.09	5.50
งบอื่น ๆ (ทั้งงบกำไรขาดทุน และงบดุล)	จำนวน	6	0	0	1	0	0	1	2	2	0	12	24
	%	11.11	0.00	0.00	6.25	0.00	0.00	5.56	5.13	9.09	0.00	14.29	6.00
ไม่ระบุ	จำนวน	0	0	0	0	0	0	4	0	1	0	0	5
	%	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	22.22	0.00	4.55	0.00	0.00	1.25
รวม	จำนวน	54	27	52	16	58	9	18	39	22	21	84	400
	%	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

การดำเนินงานในด้านการผลิต

การดำเนินงานด้านการผลิตของวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลพบุรี 11 อำเภอ พบว่า โดยรวมผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่เป็นผลิตภัณฑ์ที่สมาชิกชอบและมีความถนัด คิดเป็นร้อยละ 33.00 และรองลงมา ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ที่สมาชิกในชุมชนมองว่าเป็นโอกาสและเป็นสิ่งที่สืบทอดกันมานาน ถือเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นรุ่นสู่รุ่น คิดเป็น ร้อยละ 31.00 และ 25.25 ตามลำดับ ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาเป็นรายอำเภอ จะเห็นว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนที่มองว่าเป็นสิ่งที่สมาชิกชอบและถนัดสูงกว่าประเด็นอื่น ได้แก่ สมาชิกในอำเภอบ้านหมี่ อำเภอหนองม่วง คิดเป็น ร้อยละ 53.45 และ 43.59 ตามลำดับ สำหรับอำเภอพัฒนานิคม โคกสำโรง ลำสนธิ และอำเภอเมือง มองว่าเป็นเรื่องที่สมาชิกในชุมชนเห็นโอกาส คิดเป็น ร้อยละ 46.29, 50.00, 40.91 และ 33.33 ตามลำดับ ส่วนอำเภอโคกเจริญและชัยบาดาลผลิตภัณฑ์ที่สมาชิกดำเนินการเป็นเพราะมองว่าเป็นโอกาสกับการที่เป็นสิ่งที่ตนเองชอบและมีความถนัดมีจำนวนพอ ๆ กัน คิดเป็น ร้อยละ 38.46 และ 33.34 ตามลำดับ สำหรับลักษณะของผลิตภัณฑ์ที่สมาชิกมองว่าเป็นสิ่งที่สืบทอดกันมานาน และให้ความสำคัญในประเด็นนี้สูงสุด ได้แก่ อำเภอท่าม่วง คิดเป็น ร้อยละ 52.38 ดังแสดงในตารางที่ 4.36

นอกจากนั้น เมื่อศึกษาถึงแหล่งวัตถุดิบของวิสาหกิจชุมชน พบว่า โดยรวมสมาชิกที่ให้ข้อมูลได้ให้ข้อมูลว่าวัตถุดิบที่ใช้ส่วนใหญ่มาจากแหล่งทั้งภายในและภายนอกท้องถิ่นหรือชุมชน คิดเป็นร้อยละ 50.00 รองลงมา เป็นวัตถุดิบที่มาจากแหล่งภายในชุมชนท้องถิ่น คิดเป็น ร้อยละ 39.75 และที่เป็นวัตถุดิบมาจากภายนอกชุมชนอย่างเดียว คิดเป็น ร้อยละ 6.25 ซึ่งเมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า สมาชิกที่ให้ข้อมูลว่าเป็นวัตถุดิบจากชุมชนเกือบครึ่งแถบในทุกอำเภอ ยกเว้นอำเภอพัฒนานิคม กับอำเภอโคกเจริญ ที่ตอบว่าเป็นการใช้วัตถุดิบภายในชุมชนอย่างเดียวมีเพียงร้อยละ 12.96 และ 16.67 ตามลำดับ นอกนั้นก็เป็นการใช้วัตถุดิบที่มาจากชุมชนและนอกชุมชน ซึ่งมีสัดส่วนโดยเฉลี่ยพอ ๆ กันกับจำนวนสมาชิก ที่ตอบว่าใช้วัตถุดิบจากภายในท้องถิ่นอย่างเดียว ยกเว้น อำเภอพัฒนานิคม และโคกเจริญ ที่มีจำนวนร้อยละของผู้ที่ให้ข้อมูลว่าการใช้วัตถุดิบมาจากทั้งภายในและภายนอก เป็นเปอร์เซ็นต์ที่บอกว่าได้จากภายในชุมชนอย่างเดียว กล่าวคือ คิดเป็นร้อยละ 79.63 ในอำเภอพัฒนานิคม และร้อยละ 83.33 ในอำเภอโคกเจริญ ดังแสดงในตารางที่ 4.36

และเมื่อพิจารณาเกี่ยวกับการวางแผนการผลิต จากการศึกษา พบว่า การผลิตผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชนโดยรวม พบว่า สิ่งที่มีการวางแผนมาก คือ ในเรื่องของปริมาณการผลิต คิดเป็นร้อยละ 28.50 รองลงมา คือ การวางแผนในทุก ๆ เรื่อง คิดเป็น ร้อยละ 26.75 และเป็นการวางแผนในเรื่องของวัตถุดิบ คิดเป็น ร้อยละ 21.25 ซึ่งเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบเป็นรายอำเภอ พบว่า อำเภอที่ให้ความสำคัญในการวางแผนเกี่ยวกับแหล่งวัตถุดิบสูงสุด ได้แก่ อำเภอท่าหลวง คิดเป็นร้อยละ 40.74 รองลงมา ได้แก่ อำเภอชัยบาดาล คิดเป็น ร้อยละ 36.54 สำหรับการวางแผนในเรื่องปริมาณการผลิต พบว่า อำเภอบ้านหมี่ อำเภอโคกเจริญ อำเภอพัฒนานิคม ไม่ค่อยมีความแตกต่างมากนัก กล่าวคือ คิดเป็น ร้อยละ 39.66, 38.89 และ 37.04 ตามลำดับ ส่วนอำเภอท่าม่วง อำเภอชัยบาดาล อำเภอหนองม่วง และอำเภอเมือง ให้ความสำคัญและวางแผนในเรื่องของปริมาณการผลิตอยู่ในปริมาณร้อยละยี่สิบกว่า พอ ๆ กัน กล่าวคือ ร้อยละ 28.57, 26.92, 25.64 และ 25.00 ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 4.37

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาถึงการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับวัตถุดิบ การศึกษา พบว่า โดยรวม สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีการบันทึกวัตถุดิบที่นำไปใช้ในการดำเนินงาน คิดเป็น ร้อยละ 78.25 มีเพียงร้อยละ 21.75 ที่บอกว่าไม่มีการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับวัตถุดิบ และเมื่อพิจารณาในรายละเอียดแต่ละอำเภอ พบว่า แทบทุกอำเภอสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับวัตถุดิบเอาไว้ค่อนข้างเป็นเปอร์เซ็นต์ที่สูง ยกเว้น อำเภอโคกเจริญ ที่สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจที่มีการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับวัตถุดิบกับกลุ่มที่ไม่ได้ทำการบันทึกมีจำนวนพอ ๆ กัน นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาถึงรูปแบบหรือวิธีการในการบันทึกข้อมูล พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนในทุกอำเภอใช้วิธีการบันทึกโดยใช้สมุดจด ใช้คอมพิวเตอร์ในการบันทึกข้อมูลมีเพียง ร้อยละ 2.56 ดังแสดงข้อมูลในตารางที่ 4.38

ตารางที่ 4.35 ลักษณะของผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชน

ลักษณะของผลิตภัณฑ์		พัฒนา นิคม	ท่า หลวง	ชัย บาดาล	โคก สำโรง	บ้าน หมี่	สระ โบสถ์	โคก เจริญ	หนอง ม่วง	ลำสนธิ	ท่าม่วง	เมือง	รวม
เป็นสิ่งที่สืบทอดกันมานาน (ภูมิปัญญาท้องถิ่น)	จำนวน	4	7	12	3	19	0	6	15	3	11	21	101
	%	7.41	25.93	23.08	18.75	32.76	0.00	33.33	38.46	13.64	52.38	25.00	25.25
เป็นสิ่งที่สมาชิกถนัด / ชอบ	จำนวน	20	6	20	4	31	3	6	17	1	2	22	132
	%	37.04	22.22	38.46	25.00	53.45	33.33	33.34	43.59	4.54	9.52	26.19	33.00
เป็นสิ่งที่ชุมชนเห็นโอกาส	จำนวน	25	4	20	8	8	1	6	7	9	8	28	124
	%	46.29	14.81	38.46	50.00	13.79	11.11	33.33	17.95	40.91	38.10	33.33	31.00
อื่น ๆ ระบุ	จำนวน	5	10	0	1	0	5	0	0	9	0	13	43
	%	9.26	37.04	0.00	6.25	0.00	55.56	0.00	0.00	40.91	0.00	15.48	10.75
รวม	จำนวน	54	27	52	16	58	9	18	39	22	21	84	400
	%	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

ตารางที่ 4.36 แหล่งวัตถุดิบของวิสาหกิจชุมชน

แหล่งวัตถุดิบ		พัฒนา นิคม	ท่า หลวง	ชัย บาดาล	โคก สำโรง	บ้าน หมี่	สระ โบสถ์	โคก เจริญ	หนอง ม่วง	ลำสนธิ	ท่าม่วง	เมือง	รวม
จากภายในชุมชน / ท้องถิ่น	จำนวน	7	13	22	7	19	8	3	16	10	12	42	159
	%	12.96	48.15	42.31	43.75	32.76	88.89	16.67	41.03	45.46	57.14	50.00	39.75
จากภายนอกชุมชน	จำนวน	7	0	4	0	5	0	2	1	0	2	4	25
	%	12.96	0.00	7.69	0.00	8.62	0.00	11.11	2.56	0.00	9.53	4.76	6.25
ทั้งภายในและภายนอกชุมชน	จำนวน	36	14	26	9	34	0	13	21	6	7	34	200
	%	66.67	51.85	50.00	56.25	58.62	0.00	72.22	53.85	27.27	33.33	40.48	50.00
อื่น ๆ	จำนวน	4	0	0	0	0	1	0	1	6	0	4	16
	%	7.41	0.00	0.00	0.00	0.00	11.11	0.00	2.56	27.27	0.00	4.76	4.00
รวม	จำนวน	54	27	52	16	58	9	18	39	22	21	84	400
	%	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

ตารางที่ 4.37 วิธีที่เลือกใช้ในการวางแผนการผลิตของวิสาหกิจชุมชน

วิธีที่เลือกใช้ในการวางแผนการผลิต		พัฒนา นิคม	ท่า หลวง	ชัย บาดาล	โคก สำโรง	บ้าน หมี่	สระ โบสถ์	โคก เจริญ	หนอง ม่วง	ลำสนธิ	ท่าม่วง	เมือง	รวม
แหล่งวัตถุดิบ	จำนวน	3	11	19	0	5	3	5	9	4	6	20	85
	%	5.55	40.74	36.54	0.00	8.62	33.33	27.78	23.08	18.18	28.57	23.81	21.25
สถานที่ที่ใช้ในการจัดเก็บ และการขนส่ง	จำนวน	9	3	6	1	0	0	1	3	0	2	4	29
	%	16.67	11.11	11.54	6.25	0.00	0.00	5.55	7.69	0.00	9.52	4.76	7.25
ปริมาณการผลิต	จำนวน	20	3	14	6	23	0	7	10	4	6	21	114
	%	37.04	11.11	26.92	37.50	39.66	0.00	38.89	25.64	18.18	28.57	25.00	28.50
กระบวนการผลิต	จำนวน	3	5	13	2	0	0	5	15	0	2	20	65
	%	5.55	18.52	25.00	12.50	0.00	0.00	27.78	38.46	0.00	9.52	23.81	16.25
อื่น ๆ (ทุกเรื่อง)	จำนวน	19	5	0	7	30	6	0	2	14	5	19	107
	%	35.19	18.52	0.00	43.75	51.72	66.67	0.00	5.13	63.64	23.82	22.62	26.75
รวม	จำนวน	54	27	52	16	58	9	18	39	22	21	84	400
	%	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

ตารางที่ 4.38 วิธีการที่ใช้ในการบันทึกวัตถุของวิสาหกิจชุมชน

วิธีการที่ใช้ในการบันทึกวัตถุ		พัฒนา นิคม	ท่า หลวง	ชัย บาดาล	โคก สำโรง	บ้าน หมี่	สระ โบสถ์	โคก เจริญ	หนอง ม่วง	ลำสนธิ	ท่าม่วง	เมือง	รวม
ไม่มีการบันทึกวัตถุ	จำนวน	11	5	9	2	31	1	8	6	1	6	7	87
	%	20.37	18.52	17.31	12.50	53.45	11.11	44.44	15.38	4.55	28.57	8.33	21.75
มีการบันทึกวัตถุ โดย	จำนวน	43	22	43	14	27	8	10	33	21	15	77	313
	%	79.63	81.48	82.69	87.50	46.55	88.89	55.56	84.62	95.45	71.43	91.67	78.25
- ใช้สมุดในการบันทึก	จำนวน	40	20	38	14	27	8	10	31	21	15	70	294
	%	93.02	90.91	88.37	100.00	100.00	100.00	100.00	93.94	100.00	100.00	90.91	93.93
- ใช้บัตร / การ์ด ในการบันทึก	จำนวน	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	1	3
	%	0.00	0.00	4.65	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	1.29	0.95
- ใช้คอมพิวเตอร์ ในการบันทึก	จำนวน	0	0	3	0	0	0	0	2	0	0	3	8
	%	0.00	0.00	6.98	0.00	0.00	0.00	0.00	6.06	0.00	0.00	3.90	2.56
- อื่น ๆ	จำนวน	3	2	0	0	0	0	0	0	0	0	3	8
	%	6.98	9.09	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	3.90	2.56
รวม	จำนวน	54	27	52	16	58	9	18	39	22	21	84	400
	%	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

การดำเนินงานด้านการตลาด

การดำเนินงานด้านการตลาด พบว่า ลูกค้าส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผู้บริโภคที่อยู่ในท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 54.76 สำหรับลูกค้าต่างถิ่นและลูกค้าต่างประเทศมีน้อยมาก ทั้งนี้ ส่วนหนึ่งเป็นลูกค้าที่เป็นพ่อค้าคนกลาง คิดเป็น ร้อยละ 7.14 อย่างไรก็ตาม มีผู้ที่ให้ข้อมูลว่ากลุ่มลูกค้าเป้าหมายมีลักษณะรวม ๆ คิดเป็น ร้อยละ 30.95 ซึ่งรายละเอียดข้อมูลดังตารางที่ 4.39

ทั้งนี้ รูปแบบในการขาย พบว่า กลุ่มวิสาหกิจใช้ช่องทางในการขายในลักษณะการดำเนินการจำหน่ายเอง ทั้งนี้ คิดเป็น ร้อยละ 55.95 มีการดำเนินงานผ่านช่องทางการจำหน่ายในลักษณะนำไปฝากขาย ร้อยละ 10.70 และจำหน่ายโดยผ่านพ่อค้าคนกลาง ร้อยละ 7.14 อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานด้านการตลาดที่ลูกค้าเลือกหลาย ๆ ช่องทาง คิดเป็น ร้อยละ 26.19 ดังแสดงข้อมูลในตารางที่ 4.40

นอกจากนั้น การดำเนินงานในด้านการตลาดเกี่ยวกับสถานะการแข่งขัน พบว่า การแข่งขันของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลพบุรี มีร้อยละ 40.40 ที่บอกว่าไม่มีปัญหาด้านการแข่งขัน แต่ในขณะเดียวกัน มีกลุ่มที่มีภาวะการแข่งขัน ร้อยละ 59.50 และในกลุ่มนี้ที่มองว่าการแข่งขันอยู่ในสถานะที่มากพอ ๆ กับกลุ่มที่มองว่ามีภาวะการแข่งขันมีแต่ไม่มากนัก รายละเอียดดังตารางที่ 4.41

ตารางที่ 4.39 กลุ่มลูกค้าเป้าหมายของวิสาหกิจชุมชน

ลูกค้าเป้าหมาย		พัฒนา นิคม	ท่า หลวง	ชัย บาดาล	โคก สำโรง	บ้าน หมี่	สระ โบสถ์	โคก เจริญ	หนอง ม่วง	ลำสนธิ	ท่าม่วง	เมือง	รวม
คนในท้องถิ่นโดยตรง	จำนวน	15	3	19	8	17	4	13	27	18	7	46	177
	%	27.78	11.11	36.54	50.00	29.31	44.44	32.50	69.23	81.82	33.33	54.76	29.26
หน่วยงานของรัฐ	จำนวน	15	3	19	8	17	4	1	27	18	7	46	165
	%	27.78	11.11	36.54	50.00	29.31	44.44	2.50	69.23	81.82	33.33	54.76	27.27
หน่วยงานเอกชน	จำนวน	2	0	4	0	6	0	0	1	0	2	0	15
	%	3.70	0.00	7.69	0.00	10.34	0.00	0.00	2.56	0.00	9.52	0.00	2.47
ลูกค้าที่มาในงานเทศกาล ประจำปี	จำนวน	6	0	2	0	5	0	7	1	0	2	5	28
	%	11.11	0.00	3.85	0.00	8.62	0.00	17.50	2.56	0.00	9.52	5.95	4.63
พ่อค้าคนกลาง	จำนวน	12	2	19	1	15	0	17	4	0	5	6	81
	%	22.22	7.41	36.54	6.25	25.86	0.00	42.50	10.26	0.00	23.81	7.14	13.38
ตลาดต่างประเทศ	จำนวน	10	0	1	0	0	0	1	0	0	0	1	13
	%	10.52	0.00	1.92	0.00	0.00	0.00	2.50	0.00	0.00	0.00	1.19	2.14
อื่น ๆ เช่น ตลาดนัดทั่วไป	จำนวน	5	22	2	7	10	5	2	4	4	2	26	89
	%	9.26	81.48	3.85	43.75	17.24	55.56	5.00	10.26	18.18	9.52	30.95	14.70
รวม	จำนวน	53	30	66	24	70	9	40	64	40	25	184	605
	%	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

ตารางที่ 4.40 รูปแบบการจำหน่ายสินค้าของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

ช่องทางการขาย		พัฒนา นิคม	ท่า หลวง	ชัย บาดาล	โคก สำโรง	บ้าน หมี่	สระ โบสถ์	โคก เจริญ	หนอง ม่วง	ลำสนธิ	ท่าม่วง	เมือง	รวม
ขายเองโดยตรง	จำนวน	19	17	40	10	23	5	0	27	14	9	47	211
	%	35.19	62.96	76.92	62.50	39.66	55.56	0.00	69.23	63.64	42.86	55.95	55.24
ฝากขายตามสถานที่ต่าง ๆ	จำนวน	5	1	4	1	5	0	0	3	3	4	9	35
	%	9.26	3.70	7.69	6.25	8.62	0.00	0.00	7.69	13.64	19.05	10.71	9.16
ฝากพ่อค้าคนกลาง	จำนวน	15	8	8	1	21	0	0	7	5	5	6	76
	%	27.78	29.63	15.38	6.25	36.21	0.00	0.00	17.95	22.73	23.81	7.14	19.90
อื่น ๆ ระบุ	จำนวน	15	1	0	4	9	4	0	2	0	3	22	60
	%	27.78	3.70	0.00	25.00	15.52	44.44	0.00	5.13	0.00	14.29	26.19	15.71
รวม	จำนวน	54	27	52	16	58	9	0	39	22	21	84	382
	%	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.0	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

ตารางที่ 4.41 สภาวะการแข่งขันของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

คู่แข่งในพื้นที่		พัฒนา นิคม	ท่า หลวง	ชัย บาดาล	โคก สำโรง	บ้าน หมี่	สระ โบสถ์	โคก เจริญ	หนอง ม่วง	ลำสนธิ	ท่าม่วง	เมือง	รวม
ไม่มี	จำนวน	23	10	21	11	0	9	0	11	1	9	34	129
	%	42.59	37.04	40.38	68.75	0.00	100.00	0.00	28.21	4.55	42.86	40.48	33.77
มี	จำนวน	31	17	31	5	58	0	0	28	21	12	50	253
	%	57.41	62.96	59.62	31.25	100.00	0.00	0.00	71.79	95.45	57.14	59.52	66.23
- มาก	จำนวน	4	7	15	3	32	0	0	5	4	7	25	102
	%	12.90	41.18	48.39	60.00	55.17	0.00	0.00	17.86	19.05	58.33	50.00	40.32
- น้อย	จำนวน	27	10	16	2	26	0	0	23	17	5	25	151
	%	87.10	58.82	51.61	40.00	44.83	0.00	0.00	82.14	80.95	41.67	50.00	59.68
รวม	จำนวน	54	27	52	16	58	9	0	39	22	21	84	382
	%	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน

จากการสำรวจกลุ่มสมาชิกวิสาหกิจชุมชนและการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญในพื้นที่จังหวัดลพบุรี สามารถสรุปประเด็นปัญหาในการดำเนินงานได้ ดังนี้

1. ปัญหาการดำเนินงานด้านการผลิต

จากการศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่จังหวัดลพบุรี พบว่า ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่มีลักษณะการดำเนินงานเกี่ยวกับการผลิต โดยมีขนาดตั้งแต่การผลิตสินค้าที่ผลิตเพื่อขายในชุมชน เช่น กลุ่มการผลิตอาหารและการแปรรูป ซึ่งรวมกลุ่มทำการผลิตข้าวต้มหมัด ผลิตภัณฑ์ขนมหวาน จนถึงกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ทำการผลิตและได้รับมาตรฐานอาหารและยา: อ.ย. และได้รับการจดทะเบียนเป็นสินค้า OTOP นอกจากนี้ ลักษณะการประกอบกิจการวิสาหกิจชุมชนถือเป็นการดำเนินงานที่ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นหรือชุมชน สัดส่วนการดำเนินการวิสาหกิจชุมชนจึงอยู่ในกลุ่มนี้มีจำนวนมาก แต่ก็ยังเป็นกลุ่มที่สมาชิกวิสาหกิจผู้ให้ข้อมูลได้ให้ข้อมูลว่าเป็นกลุ่มที่มีปัญหาและอุปสรรคอยู่ในหลาย ๆ ประเด็น กล่าวคือ ในภาพรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนยังไม่สามารถทำการผลิตที่สามารถรักษาคุณภาพผลิตภัณฑ์ให้มีอายุเก็บรักษาไว้ได้นาน โดยเฉพาะสินค้าหลาย ๆ ตัว มีลักษณะเป็นไปตามฤดูกาลมีอายุผลิตภัณฑ์สั้น ดังที่ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญได้ให้ข้อมูล ดังนี้

“ส่วนใหญ่ที่นี้สินค้าเป็นสินค้าเกษตร ถึงฤดูผลผลิตมากราคาก็ต่ำ ทำอย่างไรที่สามารถเก็บไว้นอกฤดูกาล เก็บไม่ได้เน่าเสีย เป็นปัญหา” ---THA1

หรืออย่างให้ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญอีกท่านได้ให้ข้อมูลไว้ว่า

“การดำเนินงานวิสาหกิจทุนเราน้อย ทำไป กินไป ใช้ไป ทำให้ผลผลิตไม่ค่อยได้ผล แลสินค้าเราไม่สามารถเก็บไว้ได้นาน ตัดแล้วต้องขายเลย” ---CHAI

นอกจากนั้น สิ่งที่สมาชิกให้ข้อมูลและมองว่าเป็นจุดอ่อนถึงขั้นมีปัญหาก็คือ วิสาหกิจหลาย ๆ แห่ง ไม่ได้อาศัยวัตถุดิบที่เป็นทรัพยากรที่มีในท้องถิ่น แต่เป็นการนำวัตถุดิบมาจากแหล่งภายนอก ทำให้เกิดปัญหาการขนส่งและการขาดแคลนวัตถุดิบ อย่างเช่น ในกลุ่มผ้าทอและแปรรูปต้องอาศัยเส้นด้ายจากกรุงเทพ เป็นต้น ที่ทำให้บางครั้งไม่อาจคุมเวลาในการขนส่ง ทำให้เกิดปัญหาเรื่องเวลาและต้นทุน รวมทั้ง การศึกษายังพบอีกว่ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่จังหวัดลพบุรีในกลุ่มการผลิตผ้าทอยังมีปัญหาในการดำเนินงาน คือ การออกแบบลวดลายผ้าที่ไม่พัฒนาจากลายเดิม ๆ หรือเป็นไปตามความต้องการในตลาด หรือผู้ใช้ รวมทั้ง ผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ก็เช่นกันยังไม่สามารถออกแบบผลิตภัณฑ์ที่สามารถถึง ความสนใจของผู้บริโภคตามที่ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับกลุ่มวิสาหกิจได้ให้ข้อมูลไว้ว่า

“ต้องยอมรับว่า ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจดำเนินการอยู่แบบมีมาก
ในการให้ลูกค้าเลือก มีกลุ่มที่เข้ามาช่วยเหลือเหมือนกับคุณเข้ามาชี้ให้เราเห็น
แต่เราไม่มีกำลัง มันก็ค้างเหมือนเดิม” — CHAI

นอกจากนั้น คณะนักวิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลโดยการสังเกตการณ์ที่เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า สินค้าบางตัวกับ โลโก้ (Logo) ที่ใช้ไม่ไปด้วยกัน รวมทั้ง การบรรจุภัณฑ์ขาดความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ ตัวอย่างเช่น บรรจุภัณฑ์ใส่ไข่เค็มของอำเภอโคกสำโรงกับบรรจุภัณฑ์ใส่ถ่านอัดแท่งอำเภอโคกเจริญไม่ได้มีความแตกต่างและไม่สะท้อนตัวสินค้าที่บรรจุด้านใน สำหรับสินค้าประเภทอาหาร การผลิตยังขาดแคลนเทคโนโลยีและกระบวนการในการควบคุมที่สามารถทำให้อายุผลิตภัณฑ์ที่ยาวออกไป นอกจากนี้ การศึกษา พบว่า สินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่การผลิตอาศัยกลุ่มผู้สูงวัยซึ่งมีข้อจำกัดในการทำงาน ทำให้บางครั้งการผลิตเกิดการขาดแคลนแรงงาน โดยเฉพาะสินค้าบางตัวเป็นสิ่งที่ต้องใช้ทักษะและองค์ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญา จึงทำให้การทำงานเกิดปัญหาได้เช่นกัน

2. ปัญหาการดำเนินงานด้านการตลาด

การดำเนินงานด้านการตลาดของวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่จังหวัดลพบุรี ถือเป็นอันดับรองลงมาที่กลุ่มสมาชิกซึ่งให้ข้อมูลได้ให้ข้อมูลว่า มีประเด็นที่เป็นปัญหา ซึ่งควรมีการปรับแก้หลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะในเรื่องของขนาดตลาดเพื่อการรองรับผลิตภัณฑ์ที่มีไม่มากพอ เพราะทางกลุ่มสมาชิกมองว่าการจัดจำหน่ายยังไม่กว้างมากพอ รวมทั้ง บางแห่งมีการเก็บค่าสถานที่ค่อนข้างแพง ทำให้กลุ่มสมาชิกวิสาหกิจชุมชนไม่มีกำลังมากพอ นอกจากนี้ กลุ่มผลิตภัณฑ์หลาย ๆ ตัวที่มีวงจรชีวิตสั้น ทำให้การควบคุมคุณภาพเพื่อป้องกันสินค้าออกสู่ตลาดทำได้ยาก ประกอบกับสินค้าบางตัวเป็นสินค้าทางการเกษตรมีลักษณะเป็นฤดูกาล ทำให้ราคาผลิตภัณฑ์ไม่คงที่ขาดความแน่นอน ซึ่งจากการสังเกตการณ์และการสัมภาษณ์เชิงลึก คณะผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์จุดอ่อนของการดำเนินงาน พบว่า กลุ่มวิสาหกิจยังประสบปัญหาการดำเนินด้านนี้มาก โดยเฉพาะหากผลิตภัณฑ์มีการพัฒนาต่อยอดหรือมีการขยายตลาดเพิ่ม เพราะวิถีของชาวบ้านที่มารวมตัวกันเพื่อทำการผลิต ถือว่าเป็นองค์ความรู้ที่ทำการผลิตเพื่อการยังชีพหรือเพื่อการดำรงอยู่ของตนเองมีความถนัด มีความรู้ความชำนาญในการผลิต แต่การผลิตในสิ่งที่ตนเองถนัดเป็นปริมาณที่มากเพื่อการขายนั้น การตลาดถือว่ามีความสำคัญมาก ผู้ประกอบการวิสาหกิจจำเป็นต้องมีการพิจารณาว่าจะขายใคร กลุ่มไหน ขายอย่างไร ซึ่งในหลักการตลาดจะเป็นการศึกษาว่าลูกค้าต้องการอะไร เพื่อผลิตสินค้าให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค หรือกล่าวได้ว่า การดำเนินงานในเชิงธุรกิจเป็นสิ่งที่ผู้บริหารต้องใช้การตลาดนำหรือการมองตลาดให้ชัดเจนก่อนที่จะทำการผลิตอย่างใดก็ตาม การศึกษานอกจากพบว่าสินค้ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีจุดอ่อนของการดำเนินการตามที่กล่าวมาแล้ว ในแง่ช่องทางการจำหน่าย การศึกษา พบว่า วิสาหกิจชุมชนอื่น ๆ มีจำนวนช่องทางค่อนข้างจำกัด อาศัยความช่วยเหลือหน่วยงานของรัฐในการจัดแสดงสินค้า ช่องทางการจัดจำหน่ายยังไม่กว้างมากพอ ขาดเครือข่าย และช่องทางที่จะนำสินค้าเพื่อการจำหน่ายให้กับผู้บริโภคโดยตรง โดยศักยภาพทางการตลาดและการขาดองค์ความรู้ในการสื่อสาร จึงเป็นสิ่งที่

จำเป็นต้องมีการดำเนินงานในเรื่องของการระบายสินค้าไปสู่กลุ่มผู้บริโภค หรือการดำเนินงานทางการตลาดนั่นเอง

ในด้านการตลาดสามารถสรุปประเด็นที่เป็นปัญหาหลัก ๆ กล่าวคือ 1) สมาชิกวิสาหกิจส่วนใหญ่ขาดมุมมองทางการตลาด 2) ช่องทางการจำหน่ายไม่หลากหลายมีข้อจำกัดเรื่องต้นทุน เครือข่าย 3) ขาดผู้นำกลุ่มที่จะจัดการในเรื่องการตลาด 4) ขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดการทางการตลาด

3. ปัญหาการด้านการดำเนินงานด้านแรงงาน

การดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่จังหวัดลพบุรี ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีอายุสูงวัย ทำให้การดำเนินงานขาดประสิทธิภาพตามที่ควรจะเป็น และจากการศึกษาข้อมูล สมาชิกวิสาหกิจมองว่าการดำเนินงานยังมีปัญหาด้านบุคคลกรหรือแรงงานหลาย ๆ ด้าน เป็นต้นว่า สมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจไม่ทำตามระเบียบกติกาตกลงกันไว้อย่างหนึ่ง แต่การดำเนินงานจริงกลับเป็นอีกอย่างหนึ่ง ไม่อยู่ในกติกา และสมาชิกวิสาหกิจจำนวนไม่น้อย ยังขาดความเชื่อมั่นในการดำเนินงานของกลุ่ม ทำให้การใช้ศักยภาพไม่เต็มที่ ส่วนหนึ่งที่กลุ่มสมาชิกมองว่าเป็นปัญหา คือ ความสัมพันธ์ของสมาชิกบางกลุ่มยังขาดความเข้าใจที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และมีความสัมพันธ์ที่ร่วมกัน รวมทั้ง สมาชิกในกลุ่มขาดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องที่ปฏิบัติและตัวผลิตภัณฑ์ เช่น กลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ดำเนินการเกี่ยวกับการเกษตร แต่สมาชิกหลายคนยังขาดความรู้ ความใส่ใจ ความเข้าใจเกี่ยวกับพืชที่ทำที่สำคัญยังมีจำนวนวิสาหกิจไม่น้อยที่อาศัยแรงงาน ซึ่งบางช่วงเวลามีจำนวนไม่พอ และโดยพื้นฐานแรงงานที่เป็นกลุ่มสมาชิกมีอาชีพทางการเกษตรในช่วงฤดูการเพาะปลูก วิสาหกิจที่ดำเนินการอยู่ต้องหยุดการทำงาน เพื่อใช้เวลาไปทำงานหลักในด้านการเกษตรของตนเอง บางรายต้องเดินทางไกลก็ไม่สะดวกที่จะมาทำงาน เป็นต้น บุคลากรถือเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินงานและเปรียบเหมือนเป็นศูนย์กลางงานในส่วนต่าง ๆ ที่เป็นกิจกรรมหลัก หากขาดความพร้อมเป็นเรื่องที่จำเป็นควรได้รับการแก้ไข

โดยสรุป บุคลากรหรือแรงงานในกลุ่มวิสาหกิจในพื้นที่จังหวัดลพบุรีมีปัญหาใน 1) ความสัมพันธ์ในกลุ่ม 2) ไม่ทำตามกติกา 3) ขาดแคลนแรงงานที่มีคุณภาพและขาดแคลนบางช่วงเวลา

4. ปัญหาการดำเนินงานด้านการเงิน

จากการสอบถามกลุ่มวิสาหกิจชุมชน พบว่า ปัญหาด้านการเงินก็เป็นอีกประเด็นที่กลุ่มวิสาหกิจพื้นที่ของลพบุรีมองว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการดำเนินงาน เพราะสิ่งที่ตนเองทำต้นทุนในการดำเนินการสูง และส่วนใหญ่เป็นเพราะขาดแคลนเงินทุนหรือมีเงินทุนน้อย ทางสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมองว่าการดำเนินงานต้องใช้เงินทุนในทุก ๆ เรื่อง อย่างในกรณีที่น่าสินค้าไปจำหน่ายก็ต้องใช้เงินทุนจ่ายค่าสถานที่ ทำให้รู้สึกว่ามีกำลังเพียงพอ

ในการดำเนินงานในด้านบัญชีและการเงิน เมื่อคณะนักวิจัยลงพื้นที่สัมภาษณ์เชิงลึกพบว่า สิ่งที่เป็นจุดอ่อนหรือปัญหาต่อการดำเนินงานที่สำคัญในด้านนี้ คือ การจัดทำบัญชีที่เป็นระบบ อันนำมาซึ่งปัญหาในด้านอื่น ๆ เช่น ปัญหาด้านต้นทุนในการดำเนินงาน ทั้งในด้านการผลิตและอื่น ๆ

ที่สำคัญ การดำเนินงานที่มีต้นทุนหลายตัว กลุ่มวิสาหกิจชุมชนยังขาดการคำนึงถึงการคิดค่าใช้จ่ายในส่วนที่เป็นค่าจ้างของตนเองและสมาชิกวิสาหกิจที่ดำเนินงานในส่วนต่าง ๆ

จากการพิจารณาข้อมูลในเชิงปริมาณ จะเห็นว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ระบุว่าการแยกระบบบัญชีของธุรกิจเป็นของวิสาหกิจ แต่จากการสังเกตการณ์และการสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่า ยังมีสมาชิกจำนวนมากที่ยังมีการปะปนระหว่างการใช้จ่ายส่วนตัวกับการใช้จ่ายในการดำเนินงาน สมาชิกบางคนมีการผลิตสินค้าหลายประเภท และไม่มีการจำแนกแยกรายการในระบบบัญชีที่ชัดเจนว่าเป็นค่าใช้จ่ายหรือรายได้จากการดำเนินการ ในสินค้าตัวใดมีการปะปนกันทำให้ไม่สามารถแยกแยะรายได้และรายจ่ายว่าเป็นของผลิตภัณฑ์ตัวใด นอกจากนั้น การศึกษายังพบว่ามีจำนวนกลุ่มวิสาหกิจจำนวนไม่น้อยที่จดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนเพื่อให้ขอสินเชื่อได้ ดังที่มีผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญได้ให้ข้อมูลเอาไว้ว่า

“จำนวนกลุ่มวิสาหกิจไม่ค่อยแน่นอน จำนวนที่จดทะเบียนกับการดำเนินงานจริง บางกลุ่มจดทะเบียนเพื่อเอาไว้ใช้สิทธิ์ในการขอสินเชื่อ” Com Com 1

ดังที่ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญได้ให้ข้อมูลเอาไว้ว่า

“การดำเนินวิสาหกิจกลุ่มของพี่ก็การทำบัญชีเอาไว้ เวลาสั่งของก็จะจดเอาไว้ แล้วให้น้องที่ทำงานบนอำเภามาช่วยอีกที แต่ก็มีที่ขายไปแล้ว ใช้ไป ไม่ได้แยกเงินส่วนตัวกับการขายให้มีความชัดเจน ทำให้บางครั้งก็สับสนและหากไม่คุมสต็อกให้ดีว่าผลิตไปจำนวนเท่าไรจะยุ่งมาก และมักจะเป็นแบบนี้ เหมือนทำไปขายไปใช้ไป” ...THA

จากการศึกษายังพบอีกว่า ในพื้นที่จังหวัดลพบุรีมีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจำนวนไม่น้อยที่ทำการจดทะเบียนเพื่อการขอสินเชื่อได้เงินมาแล้วก็ไม่ได้ทำ เพื่อการใช้จ่ายในการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจ แต่นำมาแบ่งปันกันเพื่อการใช้จ่ายในเรื่องอื่น ๆ เป็นการส่วนตัวไม่เกี่ยวกับกิจการ นอกจากนี้ การศึกษา พบว่า กลุ่มวิสาหกิจมีปัญหาที่สำคัญทางด้านการเงินอีกตัว คือ การขาดแคลนเงินทุนหมุนเวียน หรือที่เรียกว่า cash flow ซึ่งการดำเนินงานหากขาดเงินสดที่จะใช้ในการหมุนเวียนภายในกิจการเป็นสิ่งที่ต้องได้รับการแก้ไขโดยด่วน เพราะอาจทำให้กิจการอาจต้องปิดตัวได้

จากการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณผู้ที่ตอบแบบสอบถามส่วนหนึ่งชี้ให้เห็นข้อมูลถึงประเด็นที่สมาชิกมองเป็นปัญหาในด้านต่าง ๆ ดังแสดงในตารางที่ 4.42

ตารางที่ 4.42 ประเด็นที่เป็นปัญหาการดำเนินงานในมุมมองของสมาชิกวิสาหกิจ

ความเห็นของผู้ให้ข้อมูล		รายละเอียด
ประเด็น	จำนวน	
การผลิต	55 ราย	- เทคนิคในการเก็บรักษาสลิตภัณฑ์ - การถนอมอาหารยังขาดคุณภาพ - ลายผ้ายังไม่เป็นที่ต้องการ - สินค้าตามฤดูกาล - บรรจุขาดเอกลักษณ์ - วัตถุดิบที่ใช้หายาก ขาดแคลน - ราคาน้ำมันสูง - ขาดเครื่องจักรที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ - สถานที่ไม่ได้มาตรฐาน - การผลิตไม่ทันเวลา - โรคติดต่อ
การตลาด	49 ราย	- ไม่มีตลาดรองรับ - การจัดจำหน่ายไม่กว้างขวาง - มีการเก็บค่าเช่าสถานที่จำหน่าย - ราคาในตลาดขาดความแน่นอนไม่คงที่ - สินค้าเน่าเสียง่าย มีวงจรชีวิตสั้น
แรงงาน	31 ราย	- สมาชิกขาดความเชื่อมั่นในการนำเสนอผลิตภัณฑ์ของตนเอง - สมาชิกในกลุ่มไม่ทำตามกฎกติกาที่วางไว้ - สมาชิกยังขาดความมั่นใจในการดำเนินงานของกลุ่ม - สมาชิกต้องเดินทางไกล - สมาชิกไม่มีเวลาให้กับกลุ่มอย่างเต็มที่ - สมาชิกขาดความรู้ในเรื่องที่ทำ เช่น เกี่ยวกับพืชและสัตว์ - ขาดความสัมพันธ์ของสมาชิกในกลุ่มที่ดี - ไม่มีแรงงานในช่วงฤดูกาลเพาะปลูก - แรงงานส่วนใหญ่ทำอาชีพการเกษตรเป็นหลัก แรงงานมีจำนวนน้อย - สมาชิกกลุ่มทำการเกษตร เพาะปลูก ทำนา
เงินทุน	40 ราย	- ต้นทุนสูง - ต้องมีเงินทุนจ่ายค่าสถานที่จำหน่าย - ขาดเงินทุนหมุนเวียน - ทุนน้อย ขาดงบประมาณ
บริหารจัดการ	2 ราย	- การบริหารจัดการไม่เป็นระบบ
ภัยธรรมชาติ	10 ราย	- น้ำท่วมเสียหาย
โรคติดต่อ	1 ราย	- กลุ่มที่ทำเกี่ยวกับเลี้ยงสัตว์มีโรคติดต่อ
องค์ความรู้	2 ราย	- ขาดความรู้ในเรื่องที่ทำ - มีความรู้ไม่เพียงพอในทุกๆด้าน
ด้านบัญชี	1 ราย	- ไม่มีความรู้ในการจด ทำบัญชี

อย่างไรก็ตาม นอกจากปัญหาการดำเนินงานของวิสาหกิจเอง หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อันเป็นกลไกสำคัญในการที่จะทำให้เป็นโอกาสหรืออุปสรรคในการดำเนินงานของวิสาหกิจ โดยเฉพาะความต่อเนื่องของการประสานงานที่หน่วยงานของรัฐมีการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากการเปลี่ยนแปลง บุคลากรหรือเจ้าหน้าที่ที่ดำเนินงานร่วมกับวิสาหกิจ รวมทั้ง การบันทึกข้อมูลที่มีรายละเอียดมาก จนกระทั่งทำให้ข้อมูลไม่ทันกับการนำไปใช้ เป็นต้น นอกจากนี้ ปริมาณวิสาหกิจที่ต้องให้ความช่วยเหลือดูแลกับอัตรากำลัง ไม่มีความสัมพันธ์เป็นสิ่งที่หน่วยงานที่รับผิดชอบควรต้องมีการทบทวนเพื่อบริหารจัดการที่เหมาะสมต่อไป

วิเคราะห์การดำเนินการของกลุ่มวิสาหกิจผ้าทอ: กลุ่มทอผ้าโคกเจริญ

คณะนักวิจัยเลือกกรณีกลุ่มทอผ้าเขตพื้นที่จังหวัดลพบุรีเป็นตัวอย่าง เพราะถือเป็น Cluster ที่ได้รับความสนใจจากอุตสาหกรรมจังหวัดในการที่จะยกระดับการผลิตให้สูงขึ้น และเป็นกลุ่มอาชีพที่สามารถจำหน่ายและสร้างรายได้ให้กับจังหวัดมากเป็นอันดับหนึ่ง (พัฒนาชุมชน, 2557) และถือเป็นกลุ่มอาชีพที่จังหวัดลพบุรีมีมากสุดในเขตพื้นที่ภาคกลาง และเป็นกลุ่มที่สามารถสร้างชื่อเสียงในการได้รับรางวัลของการคัดสรรหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล และเป็นกลุ่มที่คณะนักวิจัยมองว่าสินค้าที่มีความเป็นเอกลักษณ์ที่สะท้อนภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ชัดเจน มีความผูกพันกับวิถีชีวิตของผู้คนมาก ตั้งแต่เกิดจนตายมีเรื่องราวเกี่ยวกับวิถีชีวิตความเป็นมาสอดแทรกในสิ่งที่ชุมชนสร้างสรรค์ สมาชิกมีความรู้ความชำนาญสูงสามารถทอได้อย่างสวยงาม มีเทคนิคต่าง ๆ เป็นความงาม และเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่นแต่ละชุมชน

ตามที่กล่าวมา พื้นที่ลพบุรีมีการดำเนินงานเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนประเภทต่าง ๆ หลาย ๆ ด้าน เช่น กลุ่มที่สร้างผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับอาหาร เช่น ขนมจีน ข้าวต้มมัด ผลไม้แปรรูป กลุ่มวิสาหกิจสร้างผลิตภัณฑ์จากกะลา กลุ่มวิสาหกิจเลี้ยงโคนม กลุ่มวิสาหกิจสร้างผลิตภัณฑ์จากอ้อย กลุ่มวิสาหกิจปลูกผักปลอดสารพิษ กลุ่มวิสาหกิจผลิตไข่เค็ม ฯลฯ แต่ในการศึกษาภาพรวมที่จะเป็นมุมมองของการพัฒนาแล้ว คณะนักวิจัยมองว่าสินค้าที่มีความเป็นเอกลักษณ์และถือว่าเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ชัดเจน คือ กลุ่มผ้าทอ ซึ่งมีการกระจายในอำเภอต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นบ้านหมี่ โคกสำโรง โคกเจริญ หนองม่วง ฯ เป็นการรวมกลุ่มกันเพื่อทอผ้าเป็นอาชีพเสริม เมื่อมีเวลาว่างจากการประกอบอาชีพหลัก คือ การทำนา ทำไร่ คนที่ไม่มีที่ดินเป็นของตนเองก็ได้ใช้ภูมิปัญญาในการประกอบอาชีพให้กับตนเอง ถือเป็นกลุ่มที่สามารถสร้างรายได้ให้กับกลุ่ม สร้างรายได้ให้กับสมาชิก เป็น Cluster ที่มีการพัฒนาเป็นสินค้า OTOP ที่ทำชื่อให้กับจังหวัด อย่างไรก็ตาม ใน Cluster นี้ก็ยังมีกลุ่มที่ต้องใส่ใจและได้รับการพัฒนาต่อไป ซึ่งมีการขึ้นทะเบียนวิสาหกิจชุมชนอยู่จำนวนไม่น้อยเช่นเดียวกัน

ผ้าทอลพบุรีถือเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความเป็นมายาวนาน อันเนื่องจากประชาชนมีพื้นเพในพื้นที่นั้นจำนวนไม่น้อยที่เป็นคนมีเชื้อสายลาวมาก่อน และกระจายอยู่ในภูมิภาคต่าง ๆ อยู่ในพื้นที่ลพบุรี รูปแบบของผ้าทอจะมีความแตกต่างตามสภาพพื้นที่และชาติพันธุ์ กลุ่มคนเหล่านี้อาศัยในพื้นที่บ้านหมี่ โคกเจริญ ในบางหมู่บ้านผ้าทอลพบุรีจะมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว คือ สีไม่ตก การสวมใส่สบาย ลงน้ำแล้วผ้าจะนิ่ม มีลวดลายสวยงามที่สะท้อนถึงทักษะและภูมิปัญญา การทอประเภทผ้าหมัดหมี่ได้รับความนิยมมากในหลายชุมชน อำเภอบ้านหมี่ถือเป็นแหล่งใหญ่อยู่ในตำบลบ้านกล้วย ตำบล

บ้านทราย ตำบลหินปัก อำเภอโคกสำโรง ตำบลหลุมข้าว การทอผ้าขาวม้าและย่ามในตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม เป็นต้น การทอในจังหวัดลพบุรีมีทั้งผ้าทอที่ทำจากไหม จากฝ้าย และจากเส้นใยสังเคราะห์

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ ซึ่งเป็นช่างตัดเสื้อผ้า จำนวน 3 ราย ได้ให้ข้อมูลเอาไว้ว่า

“ผ้าทอลพบุรีมีชื่อมานาน เมื่อก่อนลายผ้าของลพบุรี ก็คือ มัดหมี่ เวลาสวมใส่ก็จะรู้เลยว่าผ้าลพบุรี” - DRES13

นอกจากนั้น ผู้ให้ข้อมูลชี้ให้เห็นลักษณะของผ้าลพบุรีเอาไว้ว่า

“ผ้าลพบุรีมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ลงน้ำแล้วใส่สบาย เป็นลายเฉพาะ เนื้อดี เหมาะกับการตัดเย็บใส่ทำงาน” - DRES2

“ปัจจุบันผ้าทอลพบุรีมีการพัฒนาลดหายไปจากเดิม แต่ก็คงมีความคงเป็นเอกลักษณ์ พอพูดถึงผ้าทอโคกเจริญ กลุ่มผู้ใช้ผ้าไทยก็จะรู้เลยว่าผ้าลายหลุยส์เป็นของโคกเจริญ สวยงามมาก” --- DRS1

จากความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวโดดเด่นนี้เอง เมื่อศึกษาลงลึกถึงการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนใน Cluster นี้ พบว่า เป็นกลุ่มที่มีผลการดำเนินงานที่อยู่ในระดับดี และเป็น Cluster ทั้งสิ่งที่เป็นโอกาสและอุปสรรค จุดเด่นจุดด้อยในหลาย ๆ ประเด็นที่ต้องหาแนวทางในการปรับแก้ เพื่อให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนดังกล่าวได้ทำหน้าที่ในการเป็นส่วนหนึ่งของเศรษฐกิจชุมชนที่จะผลักดันให้คนในชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดี และถือเป็นการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมที่เป็นทรัพยากรสำคัญ แต่ละชุมชนให้ยั่งยืนตลอดไป

การศึกษา พบว่า กลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่มีประเด็นที่ผู้เกี่ยวข้องจะต้องเข้าไปดูแลจริงจังที่จะผลักดันในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนประสบผลสำเร็จอย่างแท้จริง กล่าวคือ ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกตามตารางที่ 4.43 พบว่า ถึงแม้กลุ่ม Cluster ทอผ้า ถือเป็นกลุ่มที่มีความเข้มแข็งและได้รับความสำเร็จมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ ในพื้นที่นี้ แต่จะเห็นว่ามีประเด็นทั้งที่เป็นจุดอ่อน ซึ่งควรได้รับการปรับปรุงแก้ไข แต่ในขณะเดียวกันก็มีหลายสิ่งที่เป็นระดับปัญหาต่อการดำเนินงานโดยรวม ซึ่งทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและมีความรับผิดชอบ ควรต้องเข้าไปประสานงานให้ความช่วยเหลืออย่างจริงจังและมีความต่อเนื่อง ดังแสดงในตารางดังกล่าว

ตารางที่ 4.43 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก

SWOT Analysis	รายละเอียด
Strength	- มีภูมิความรู้ที่เก่าแก่ และมีความเป็นเอกลักษณ์ - มีการจัดกลุ่มในสมาชิกที่คุ้นเคยทั้งหมู่บ้านเหมือนเครือญาติ - มีความร่วมมือช่วยเหลือในกลุ่มอาชีพอื่นๆในหมู่บ้าน - มีความโดดเด่นเฉพาะพื้นที่ - สมาชิกภูมิใจและเห็นคุณค่าของตนเอง - มีทักษะแลฝีมือที่ดีเยี่ยม - สมาชิกมีศักยภาพและความสามารถในการเรียนรู้ - มีความผูกพันและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิกที่ดี - ผลิตภัณฑ์สามารถเก็บรักษาได้นาน - ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพ สวยงาม ทอแน่น มีรางวัลที่ประกันชื่อเสียง และคุณภาพชิ้นงาน - ลักษณะชุมชนมีการกระจุกตัวง่ายต่อการประสานงานและการสื่อสารในกลุ่มระหว่างกลุ่ม
Weakness	- การออกแบบลายและการให้สีที่ขาดความสอดคล้องกับการตลาด - คนสืบทอดเจตนาธรรมณ์ ที่เป็นมรดกตกทอดที่จริงจัง - สมาชิกทำงานหลายอย่าง เช่น ทำงานด้วย ทอผ้าด้วย จัดสรรเวลาไม่ลงตัว ทำให้ส่งสินค้าไม่ทันตามกำหนด - สมาชิกขาดทักษะการใช้ภาษาและการสื่อสารทางการตลาด เพื่อการเผยแพร่ และการสร้างเครือข่าย - ขาดทักษะทางการเงินและการบัญชี - ขาดการวิจัยเพื่อการพัฒนา - ขาดทักษะในการบริหารจัดการเกี่ยวกับการใช้ข้อมูล และกระบวนการที่มีประสิทธิภาพ เช่นการบันทึกผลลดราย การบันทึกความรู้ในการพัฒนาการผลิต - การทอผ้าแต่ละชิ้นจะมีลักษณะเฉพาะ เพราะแต่ละคนฝีมือไม่เหมือนกัน การทดแทนจะกระทำแทนกันไม่ได้
	- วัตถุดิบไม่ได้อยู่ในท้องถิ่น ต้องส่งมาจากกรุงเทพทำให้เกิดจุดอ่อนเรื่องเวลา และการต่อรอง - วัตถุดิบใช้สารเคมีทำให้มีผลทางการตลาด แต่การย้อมสีธรรมชาติยังขาดทักษะ

ตารางที่ 4.43 (ต่อ)

SWOT Analysis	รายละเอียด
Opportunity	- หน่วยงานของรัฐให้การสนับสนุน ช่วยเหลือ - สังคมเห็นคุณค่า ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมดั้งเดิมของท้องถิ่น - มีกระแสการใช้ผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติและงานฝีมือ - ได้รับความสนใจจากคนทั่วไปมากขึ้น - เป็น Cluster ที่สามารถสร้างเครือข่ายในระดับต่างๆระหว่างกลุ่ม ชุมชน ตำบล อำเภอ ได้ดี
Threat	- มีการลอกเลียนแบบ - ตราสินค้าทอของโคกเจริญถูกลอกเลียนแบบไปเป็นของอำเภออื่น - ขาดช่องทางการจำหน่ายที่ชัดเจน - ขาดบุคคลในการชี้แนะช่องทางตลาดอย่างต่อเนื่อง - ขาดระบบการช่วยเหลือที่เป็นรูปธรรมต่อการพัฒนาต่อเนื่อง และสอดคล้องกับบริบท - เกณฑ์การรับรองและการบริหารสู่มาตรฐานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ต่อเนื่อง เพราะผู้รับผิดชอบเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา - ขาดแหล่งเงินทุน

ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวแนวทางที่จะปรับแก้มีหลาย ๆ ส่วน กล่าวคือ

แนวทางการสร้างเสริมการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลพบุรี

จากข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นปัญหาซึ่งได้จากการสอบถามกลุ่มสมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มต่าง ๆ รวมทั้ง ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ที่เกี่ยวข้องในด้านต่าง ๆ ซึ่งพบประเด็นที่ได้นำเสนอไปแล้ว คณะนักวิจัยได้นำประเด็นเหล่านี้ในการสนทนากลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องที่ประกอบด้วยตัวแทนจากสมาชิกวิสาหกิจชุมชน 2 ราย พัฒนาชุมชน 2 ราย สำนักการเกษตรอำเภอ 2 ราย สมาชิกวิสาหกิจชุมชน 2 ราย นักวิชาการทางด้านบริหารธุรกิจ 1 ราย ร่วมอภิปรายพูดคุยเพื่อสรุปแนวทางในการสร้างเสริมการดำเนินงานวิสาหกิจในพื้นที่จังหวัดลพบุรีให้มีความเข้มแข็ง โดยสรุปได้ ดังนี้

1. ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนเองต้องปรับแนวคิดในการดำเนินงาน โดยใช้การตลาดนำ เพื่อให้การดำเนินงานในการผลิตสินค้ามีความสอดคล้องและสามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้อย่างแท้จริง เนื่องจากการดำเนินงานด้านธุรกิจจะสาขาใดก็ตาม การตลาดถือเป็นหน้าที่หลักสำคัญต่อการดำเนินงานในส่วนอื่น ๆ โดยเฉพาะในด้านการผลิต กล่าวคือ การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มใดก็ได้แล้วแต่จะผลิตอะไร สิ่งที่คุณประกอบการจะต้องทำการศึกษาก่อนเสมอว่าสิ่งที่กำลังผลิตลูกค้าเป้าหมายคือใคร มีความต้องการลักษณะไหน จะเข้าถึงกลุ่มลูกค้าดังกล่าวได้อย่างไร ขายที่ไหน ทำอย่างไรให้เกิดการซื้อขาย โดยเฉพาะในสังคมปัจจุบัน กลุ่มวิสาหกิจชุมชน

ต้องสร้างเสริมการขยายช่องทางการจำหน่ายให้กับมากขึ้น เช่น การขายสินค้าออนไลน์ที่สามารถดึงนักศึกษาจากสถาบันการศึกษาเข้ามาช่วยในการออกแบบวิธีการทำงานและรูปแบบการขาย หรือทางสำนักงานคณะกรรมการวิสาหกิจชุมชนเป็นศูนย์กลางในการรับคำสั่งซื้อ (Order) ออนไลน์ แล้วกระจายให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่อยู่ในเครือข่ายเพื่อดำเนินการผลิตและนำส่ง

2. แนวทางการสร้างเสริมการผลิตของวิสาหกิจชุมชน ตามที่ได้กล่าวมาแล้วว่า ส่วนใหญ่กลุ่มวิสาหกิจก่อตั้งจากฐานของการมีองค์ความรู้ในการผลิตที่เป็นภูมิปัญญาของคนในชุมชน ซึ่งใช้ทรัพยากรที่มีในชุมชนหรือสิ่งใกล้ตัวเพื่อดำรงอยู่นั้น มีหลายหน่วยงานที่ได้พยายามเข้าไปช่วยเหลือ เพื่อให้กระบวนการผลิตของกลุ่มวิสาหกิจมีขั้นตอนการทำงานที่ง่าย ถูกสุขลักษณะ และสามารถยืดเวลาของผลิตภัณฑ์ได้มากขึ้น อย่างเช่น นักศึกษากลุ่มอาชีพจะเข้าไปช่วยในการสร้างเครื่องเตรียมดินพอกไข่เค็ม อาจารย์สอนศิลปะเข้าไปช่วยกลุ่มทอผ้าในการออกแบบลวดลายใหม่ เป็นต้น แต่แนวทางการพัฒนาตลาดยังขาดการใช้แนวคิดการตลาดนำ กล่าวคือ การสำรวจตลาดถึงความต้องการว่ากลุ่มลูกค้ามีความต้องการลวดลายลักษณะไหน หน่วยงานภาครัฐควรต้องค้นหาสิ่งที่จะต้องเติมเต็มให้กับวิสาหกิจชุมชน โดยเฉพาะกลุ่มวิสาหกิจที่มีความเข้มแข็งด้วยการประสานกับสถาบันการศึกษาในพื้นที่ให้มีส่วนร่วมในการศึกษาเชิงลึก ทั้งด้านดีมานด์ (Demand) และซัพพลาย (Supply) ของสินค้าแต่ละกลุ่ม เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนสามารถวางแผนในการดำเนินงานของตนเองที่เข้มแข็ง การผลิตที่จะทำให้สามารถดำเนินงานในการแข่งขันได้ ต้องเป็นการดำเนินงานที่จะต้องสามารถควบคุมต้นทุนให้อยู่ในระดับที่ไม่สูงมากเกินไป จากการศึกษามีประเด็นที่ควรได้รับการแก้ไข คือ การใช้วัตถุดิบนอกพื้นที่ โดยเฉพาะในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในกลุ่มสิ่งทอ ซึ่งทางหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนจะต้องส่งเสริมการจัดทำบัญชีสต็อกที่ชัดเจน เพื่อเป็นข้อมูลโดยรวมปริมาณการใช้วัตถุดิบทั้ง Cluster ทำการสั่งเป็นล็อตใหญ่ ๆ ที่จะทำให้อำนาจการต่อรองในการสั่งซื้อด้วยระดับราคาที่เหมาะสม รวมทั้ง สามารถต่อรองในระยะเวลาของการขนถ่ายสินค้าก็สามารถดำเนินการให้เกิดประสิทธิภาพได้มากขึ้น มีวิสาหกิจจำนวนไม่น้อยที่สามารถใช้วัตถุดิบที่ตนเองมีในท้องถิ่นเพื่อนำมาใช้ในการผลิต ดังนั้น หน่วยงานของรัฐจึงควรกระตุ้นส่งเสริม แต่ในขณะเดียวกันต้องให้ความรู้ความเข้าใจในการช่วยอนุรักษ์ดูแลทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งที่สามารถฟื้นฟูและไม่สามารถฟื้นฟูได้โดยตัวมันเอง ตลอดจน การสร้างเสริมการพัฒนาตนเองของวิสาหกิจเกี่ยวกับระบบการผลิตที่จะนำไปสู่การรับรองมาตรฐานเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

3. แนวทางการสร้างเสริมด้านการเงินและการบัญชี จากการศึกษาพบว่า แม้ระบบการเงินและการบัญชีทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มีการจัดอบรมให้ความรู้ในด้านนี้ เพื่อประกอบการดำเนินงาน ตลอดจน การกำหนดเป็นเงื่อนไขในการจดทะเบียนของวิสาหกิจ แต่ในทางปฏิบัติ พบว่ากลุ่มวิสาหกิจที่มีการดำเนินงานในขณะนี้เพียงบางกลุ่มที่มีการทำบัญชีของการทำงานจริง ๆ อีกหลาย ๆ วิสาหกิจยังขาดการปฏิบัติในส่วนนี้ ในกิจการบางส่วนขายได้ มีการลงบัญชี แต่ระบบการเงินไม่แยกกล่องของกลุ่มเอาไว้อย่างต่างหาก ทำให้วิสาหกิจไม่สามารถทราบต้นทุนในการดำเนินงานที่ชัดเจน ดังนั้น หน่วยงานของรัฐควรต้องเข้มงวดกับกติกาและการตรวจสอบบัญชี เพื่อให้กลุ่มวิสาหกิจสามารถบริหารการเงินที่สะท้อนสภาพความเป็นจริง สามารถคำนวณค่าใช้จ่ายของกิจการได้

4. แนวทางการสร้างเสริมการดำเนินงานของวิสาหกิจด้วยการเพิ่มศักยภาพของสมาชิกวิสาหกิจในกลุ่มต่าง ๆ ให้มีศักยภาพที่เข้มแข็งเข้ากับบริบทในปัจจุบัน สามารถสื่อสารและใช้อุปกรณ์

การสื่อสารที่เป็นเทคโนโลยีสมัยใหม่ สามารถติดตามข่าวสารความเคลื่อนไหว และมุมมองที่เกี่ยวข้องกับลูกค้าได้ด้วยตนเอง

สำหรับกรณี Cluster สิ่งทอ จากการศึกษาคณะนักวิจัยมองว่าควรได้มีการปรับปรุงแก้ไขส่วนที่เป็นปัญหา หลีกเลี่ยงส่วนที่เป็นจุดอ่อน และเสริมสร้างส่วนที่เป็นจุดแข็งให้มีความเข้มแข็งยิ่งขึ้น ทั้งนี้ ควรมีการดำเนินการเจาะเฉพาะในกลุ่มนี้ ดังนี้

- ควรมีการบรรจุภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นหลักสูตรของท้องถิ่นและชุมชน โดยให้คนเฒ่าคนแก่เป็นวิทยากร

- ควรมีหน่วยงานที่ทำการช่วยเหลือในการเก็บข้อมูลกลุ่มลูกค้าที่ใช้ผ้าไทย ตลอดจนช่วงเวลาในการสั่งซื้อ ลดทลายที่เป็นภูมิปัญญา และศักยภาพของสมาชิก

- หน่วยงานที่รับผิดชอบกำหนดทีมเฉพาะกิจแบ่งโซนกำกับติดตามดูแล ศึกษาครบวงจร ให้คำแนะนำในลักษณะเจาะลึก มีตารางให้ความช่วยเหลือหมุนเวียนที่แน่นอนชัดเจน วางแผนร่วมกับกลุ่มวิสาหกิจดำเนินการที่เห็นผลจริงจังและเป็นรูปธรรม อันนำมาซึ่งแรงผลักดันในส่วนอื่น ๆ อีกหลายประเด็น

- ควรแนะนำการทำงานที่มีลักษณะเป็น Buddy กัน โดยการทอผ้า 1 ชิ้น รวมกัน 2 – 3 คน เพื่อช่วยเหลือกัน และเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้หรือ KM ไปในตัว

- หน่วยงานที่รับผิดชอบควรนำแนวคิดเชิงสร้างสรรค์กับพื้นที่บางส่วนที่กำหนดให้มีการดำเนินงานในอุตสาหกรรมผ้าทอแบบครบวงจร โดยร่วมมือระหว่าง เกษตร พัฒนาชุมชน กรรมการวิสาหกิจชุมชน และการท่องเที่ยว

- ส่งเสริมให้นักศึกษาช่างหรือเคมีได้มีการศึกษาเกี่ยวกับการย้อมสีธรรมชาติที่มีความปลอดภัย และอาศัยภูมิปัญญาจริง ๆ ซึ่งสะท้อนวิถีธรรมชาติจริง

- กรมศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม ควรต้องหาวิธีในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมเหล่านี้ให้คงอยู่ และเป็นวัฒนธรรมที่มีชีวิต

โดยสรุปแล้ว หน่วยงานของรัฐควรให้การส่งเสริม กระตุ้นการใช้วัตถุดิบและการอนุรักษ์วัตถุดิบในพื้นที่ รวมทั้ง องค์ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการผลิตและการบรรจุภัณฑ์ เพื่อป้องกันตัวสินค้า และการประชาสัมพันธ์กับลูกค้า รวมทั้ง การยืดอายุของผลิตภัณฑ์ ด้วยการดำเนินงานที่มีการจัดเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อแสวงหาแนวทางและวิธีการพัฒนาการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนในส่วนต่าง ๆ และร่วมกันแสวงหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา อุปสรรคต่าง ๆ ที่ทำให้การแก้ปัญหา นำไปสู่การพัฒนาและปรับปรุงวิธีการทำงานที่ใช้การตลาดนำการผลิต ทั้งนี้ ควรได้มีการพิจารณาถึงกรอบการดำเนินงานของกิจการ พิจารณาเรื่องเงินทุนที่ใช้ กระบวนการเรียนรู้โดยมีส่วนร่วมที่จะก่อให้เกิดการมีนวัตกรรมโดยรวม